

Šiame numery

Laiškas tikintiesiems.
Dr. Jonas Puzinas apie
Vilniaus praeitį.
Pelkių Žiburėlio 20 metų
jubilėjui.
Putino ir Jakubėno santalka.
Apgauli vienybės vizija
Teilhardo raštuose.
Apie Visvydo druską Jankaus
"Užkandžiui".
Dokumentinė Vilniaus
praeities paroda Chicagoje.

Kertinė paraštė

LAIŠKAS TIKINTIESIEMS

Rašytojų, vertėjų ir amerikiečių literatūros kritikų padedamas, paruošiau didžiulę knygą anglų kalba, pavadintą FIFTY YEARS OF LITHUANIAN LITERATURE. Tai rinkinys pačių būdingiausių mūsų grožinės literatūros pavyzdžių, sukurtų per paskutiniuosius 50 metų tėvynėje ir už jos ribų.

Veikalas jau šiandien galėtų keliauti į spaustuve ir kitų metų pradžioje pasiekti Amerikos, Anglijos, Australijos, Kanados, Naujosios Zelandijos ir kitų valstybių bibliotekas bei pavienius skaitytojus. Vienas kitas autorius patektų į milijoninio tiražo antologiją ar vadovėlį, kaip jau atsitiko su Jono Biliūno, Juozo Grušo ir kt. kūriniais, paimtais iš mūsų ankstyvesnių leidinių. Pasaulis jau pradėjo domėtis mūsų kūryba, tik turime pateikti tą kūrybą jam suprantama kalba.

Kad visa tai taptų realybe, mums skubiai reikalingas mecenatas-mecenatė su dvylika tūkstančių (12.000 dol.) auka.

Senosios ar jaunosios kartos ateivi, ateive! Padėk mums parodyti pasauliui mūsų tautos kūrybą. Politiškai maži ir bejėgiai, tačiau kūrybiškai esame pasiekę ir net prašokę kai kuriuos daug didesnius kraštus. Tad kol dar esame gyvi, darykim viską, kad laisvasis pasaulis kaip galima daugiau sužinotų apie Lietuvą ir jos vaikų kūrybinį pajėgumą.

Laukiu linksmos žinios.

Stepas Zobarskas
84-39 90th Street
Woodhaven, N. Y. 11421

Redakcijos prierašas. Kodėl šia rašytojo Stepo Zobarsko informaciją ir kreipimąsi į mecenatus pavadiname "Laišku tikintiesiems"? O todėl, kad šitokiam dalykui reikia daugiau tikėjimo negu žinoviško svarstymo. Reikia ne tik šiaip sau tikėjimo, reikia tikėjimo stebuklu. Ką jūs besakysit, o stebuklų ir šiandien pasitaiko. Net ir tame pačiame mūsų išeivijos kultūriname gyvenime. Tik stebukladariai čia būna ne kas kitas, o patys žmonės. Ir tai iš mūsų pačių tarpo. Argi ne stebukladaris buvo ir yra Juozas Kapočius bei visi jo pasitelkti redaktoriai, išleidę 36 tomų Lietuvių Enciklopediją ir dabar beledžiū dar 6 tomų anglišką Encyclopedia Lituanica, kai "realistai" jau pačioje pradžioje tvirtino, jog nieko iš to neišeis. O kai vieniems stebukladariams ima trūkti kvapo, ar neatsiranda naujas stebukladaris, kuris vėl viena ranka pažeria 10.000 dolerių anglišką Encyclopedia Lituanica laibui, o kita net 25.000 dolerių Pasaulio lietuvių archyvo patalpoms. Toks yra prelatas Juozas Karalius. Ir nebūkit visai tikri, kad jis ir vėl neištrauks 12.000 dolerių, reikalingų leidiniui Fifty Years of Lithuanian Literature. O ir šio leidinio sumanytojas ir parengėjas ar nėra stebukladaris! Juk, galima sakyti, kad vienut vienas Stepas Zobarskas su savo Manyland Books leidykla išleido kone viską, kas šiandien reprezentuoja lietuvių literatūrą angliškai kalbančiam pasauliui. Stebukladarė yra ir ta tauraus atminimo lietuvių Konstančija Rudaitytė, kuri mirdama testamentu literatūros labui paliko keliolika tūkstančių dolerių. Ar negalima būtų dabar aną testamentą aiškintis šia kryptimi, kad juo būtų realizuotas čia iškeltas reikalas?

Zodžiu, tikėjime dar stebuklu, laukdami žinios, kad jis mūsų kultūriname gyvenime vėl yra įvykęs.

Dr. Jonas Puzinas

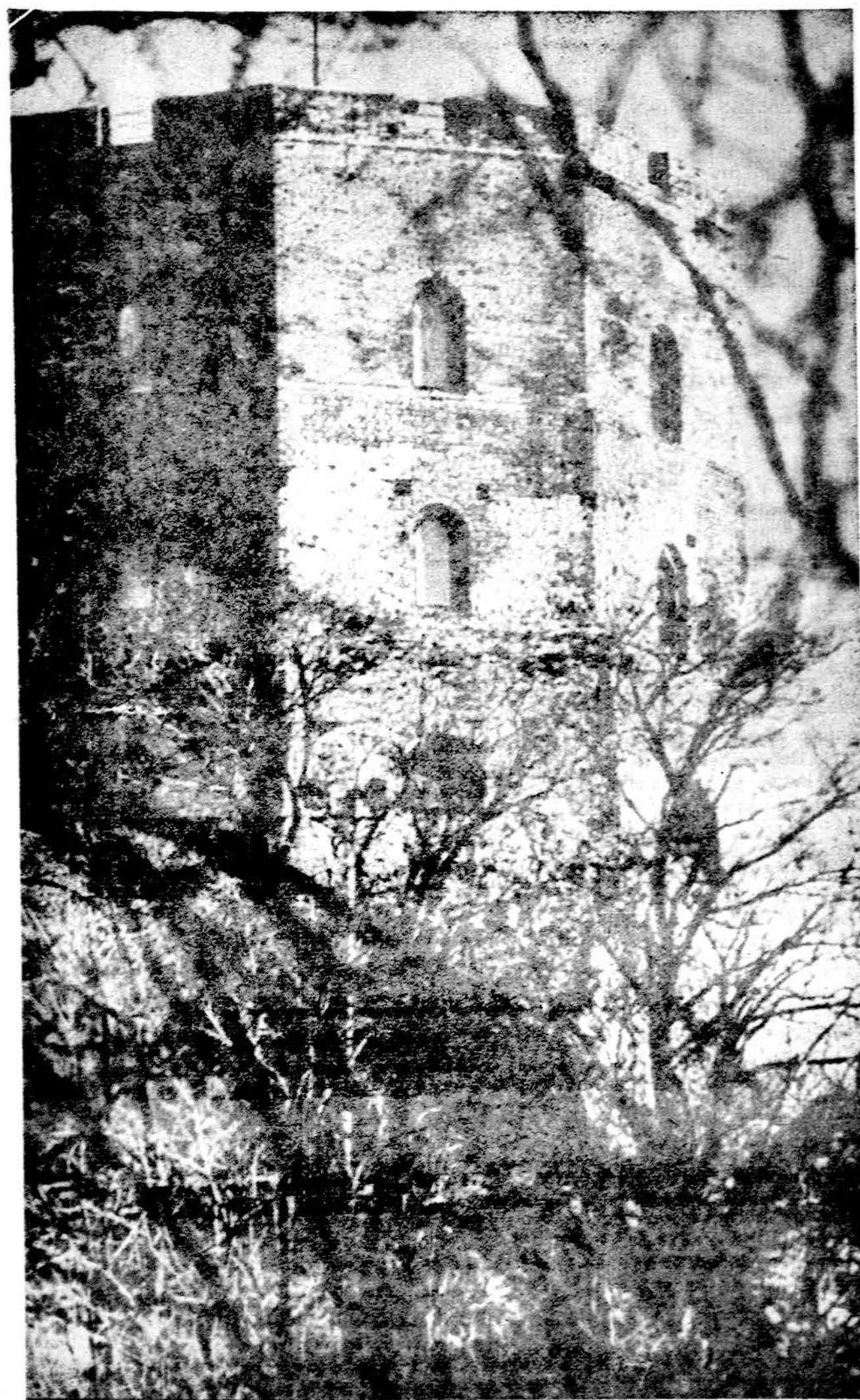
Šįmet sausio 25 dieną sukako šeši šimtai penkiasdešimt metų, kai Vilnius, Gedimino sostinė ir miestas, išskyla istorijos švieson. Tais metais sausio 25 dieną Gediminas, "Dievo malone lietuvių ir rytėnų karalius, Zemgalijos valdovas ir kunigaikštis", savo laišku, rašytu "mūsų mieste Vilniuje", kreipėsi į Luebecko, Sundo, Bremeno, Magdeburgo, Koelno ir kitus miestus "iki pat Romos", kad jis per savo pasiuntinį yra nusiuntęs laišką popiežiui Jonui XXII-jam, kuriam pareiškęs norą priimti krikščionių tikėjimą, kad Vilniuje prieš porą metų yra pastatęs bažnyčią dominikonams, o kitą bažnyčią turį pranciškonai. Krikščionys bei skleisti kviečia vykti Lietuvon "vyskopus, kunigus, bet kokio ordino vienuolius, jei tik jų gyvenimas neydingas, koks tu, kurie stato vienuolynus, pasiima gerų žmonių aukas, o paskui jas pardavinėja". Gediminas pabrėžia: "išskiriame tokius, nes jų draugystė mums nebus priimtina". Toliau Gediminas pažada Lietuvon vykstantiems "riteriams, ginklanesiams, pirkliais, gydytojams, kalviams, račiams, kurpiams, kailiadirbiams, malūnininkams ir kitiems bet kokiems amatininkams... paskirti žemės pagal jo padėtį". Kviečiamiems žemdirbiams ir pirkliais suteikiamos šios privilegijos: "Tie žemdirbiai, kurie norės atvykti, dešimt metų tedičia mūsų žemę be mokesčio. Pirkliai teatvyksta ir išvyksta laisvai, be jokių rinkliavų ir miltų, visai be jokių kliūčių... Jei panorės pasilikti riteriai ir ginklanesiai, juos apdovanosiu pajamomis ir valdomis, kaip dera. Tad visi tie žmonės tesinaudoja civiline Rygos miesto teise, jai paskui nebus geriau sumanyta išmintingųjų tarybos" (Gedimino laiškas. Parengė V. Pašuta ir I. Štal, Vilnius, 1966, p. 29-35).

Todėl kai kurie istorikai siūlo, kad 1323-jų metų sausio 25 diena būtų laikoma Vilniaus miesto įkūrimo data, o Gediminas — Vilniaus įkūrėju. Be abejo, tai labai svarbi sukaktis, tik ne paties miesto įkūrimo, nes tikslų miesto įkūrimo datą negalima nustatyti, bet kaip pirmą kartą rašytinės istorijos šaltiniuose iškilusio Vilniaus, Gedimino sostinės, jo karališkojo miesto, viso krašto politinio, administracinio, ūkinio centro.

Gilioji Vilniaus senovė dar nėra kaip reikiant iširta ir atskleista. Ką mes žinome apie Vilniaus pradžią, apie Vilniaus tapimą miestu, tėra, palyginti, menkutė visumos dalis. Daugybė ankstyvosios Vilniaus praeities klausimų tebelaikia archeologo kastuvo ir kruopštaus istoriko kritiško faktų interpretavimo. Todėl čia pabandysiu panagrinėti vieną kitą senojo Vilniaus praeities problemą dabar turimais duomenimis. Pirmiausia mėginsiu susieti Vilniaus legendas su tikrove, stabtelėsiu ties Vilniaus proistorė ir Vilniaus miesto bei sostinės laipsniška raida.

Vilniaus legendų ūkanose

Istorija nepaliko žinių apie Vilniaus praeitį Lietuvos valstybės kūrimosi metu. Kai raštas tylų, praeitį

Vilniaus istorinė realybė ir simbolis — Gedimino pilies bokštas

Nuotrauka Algimanto Kunčiaus

ties apsigaubia legendų ir padavimų skraiste. Ir senojo Vilniaus didieji įvykiai, žygiai ir asmenys apipinti legendomis, kuriose aiškiai atsispindi to meto laiko dvasia.

Vilnius — nepaprastas miestas, neeiliniai ir jo kūrėjai. XV a. lenkų istorikas Jonas Dluogošas (Jan Długosz, 1415-1480) savo "Lenkijos istorijoje", kalbėdamas apie lietuvių, žemaičių ir jotvingių kilmę, įrodinėjo, kad jų protėviai būvę romėnai, atvykę Lietuvon Julijaus Cezario ir Pompejus pilietinio karo metu (I a. pr. Kr. viduryje), "ir ten pirmiausia įsteigė Vilniaus miestą (oppidum Vilna), ligi šiol pagrindinę valstybės sostinę, taip pavadintą pagal kunigaikštį Vilijų (ex nomine Willi ducis), kurio vadovaujami išvyko iš Italijos ir į tuos kraštus atkeliavo. To paties kunigaikščio vardu pavadintos pro Vil-

nius tekančios upės — Vilija ir Vilnia" (Długoski sev Longini, Historiae Poloniae, lib. X, Lipsiae, 1711, p. 116).

Ši legenda atsirado kaip tik tuo metu, kai lietuvių imta giminiuoti su romėnais. Nepagrįsta nė ta romėniškosios lietuvių kilmės teorija, istorijai nežinoma ir toks dar prieš kristinio laikotarpio romėnų kunigaikštis Vilijus. Nesietini su juo ir Vilijos (Neries) bei Vilnios vardai, nes Vilniui vardą yra davusi Vilnios upė. Ilgą laiką ir pats Vilnius lietuvių buvo vadinamas Vilnia.

Dar daugiau legendomis apsiutę Vilnių Lietuvos metraščiai. Pavyzdžiui, pirmojoje XVI a. pusėje parašytame Lietuvos Metraštyje, vadinamoje Bychovo kronikoje, apsimetę legendiniu pasakojimu apie Vilniaus pradžią. Pirmiausia čia iškilusio Svėntaragio legenda. Tuo, mitrus

Lietuvos ir Žemaičių didžiajam kunigaikščiui Utenui, Lietuvą, Žemaičius, Naugarduką ir Rusų žemes emės valdyti jo sūnus Svėntaragis. Jam gimęs sūnus Skirmantas. Jis, vykdydamas savo tėvo valią, "Vilnios žiotyse, kur ji įteka į Nerį, įtaisė ugnia vietę, ir ten savo tėvo kūną sudegino, ir jo žirgą, ant kurio jodinėdavo, ir jo drabužius, kuriais vilkėdavo, ir jo mylimą vargą, kuriam jis buvo malonus, ir sakalą ir jo kurtą sudegino. Nuo to laiko Lietuvos didieji kunigaikščiai, jų palaikai toje vietoje buvo deginami, dėl to ši vieta nuo tų laikų praminta Svėntaragiu pagal to didžiojo kunigaikščio vardą..." (Lietuvos metraščių. Bychovo kronika, Vilnius, 1971, p. 60-61).

Čia Vilniaus vardas dar neminimas, bet tas Svėntaragio slėnis aiškiai lokalizuotas Neries ir Vilnios

santakoje, prie Gedimino pilies kalno. Metraštyje suminėti Lietuvos kunigaikščiai Utenio, Svėntaragio ir Skirmanto vardai nėra paliudyti XIII a. šaltiniuose. Kol nėra atlikti archeologiniai tyrinėjimai, negalime nei tvirtinti, nei paneigti tokio nekropolio buvimą Vilniuje.

Kiti vėl šaltiniai teigia, kad Svėntaragio sūnus Gerimantas Vilniuje, Neries ir Vilnios santakoje, įstelges didžiulę šventovę, kur dieną naktį buvusi deginama ugnis Perkūno garbei, kad Vilnius būvęs lietuvių religinis centras (M. Strykowski, Kronika Polska, Litewska, Zmódzka i wszytkiej Rusi, I, Warszawa, 1846, p. 311). O Teodoras Narbutas savo "Lietuvių tautos istorijoje" net duoda smulkų tos Vilniaus šventovės aprašymą. Ta Perkūno šventovė buvusi pastatyta Gerimanto 1265 m., jos sienos buvusios akmeninės, pastatas neturėjęs stogo. Šventovė yra buvusi maždaug 98 m ilgio, apie 65 m pločio, o sienų aukštis siekęs 10 m. Priešais įėjimą stovėjusi koplyčia, kur buvę laikomos visokios šventenybės, o požemyje, po koplyčia — senovės lietuvių gerbiami žalčiai ir kitokie gyviai. Ant koplyčios buvusi aukšta altana, kur stovėjo medinė Perkūno statula, atvežta iš Palangos šventojo miško. Koplyčia ir altana pastatyta iš plytų. Priešais koplyčią stovėjęs dvylikos laiptų aukuras, o ant kiekvieno laipto — atskiras zodiako ženklas. Į rytus nuo šventovės stovėję vyriausiojo dvasininko Krivio-Krivaičio rūmai su apvaliu bokštu, iš kurio Krivis skelbdavęs dievų valią. Antakalnyje buvusi dengta šventovė, skirta visiems lietuvių dievams. Tai lietuviškasis Panteonas. Be to, Antakalnyje dar buvusi Mildos šventovė (T. Narbut, Džieja starożytnie narodu litewskiego, I, Wilno, 1835, p. 226-231).

Iš kur T. Narbutas bus gavęs tokių detalių žinių apie Vilniaus šventyklą, nežinia. Tačiau, kad senovės lietuviai yra turėję savo religijos kulto vietų, apie tai liudija ne tik rašto šaltiniai, išlikę vietovardžiai, bet ir archeologiniai duomenys. Pastaruoju metu netoli Mosėdžio, Šilalės ir Naujokų kaimų riboje, tyrinėta viena šventovė. Ten surastas dubenuotas akmuo-aukuras ir šalia jo židinytis (R. Rimantienė ir V. Urbanavičius, Pagoniška šventykla Žemaitijoje. — Mokslo ir Gyvenimas, Nr. 2, 1971, p. 11-13; duota auksuro nuotrauka ir bendras šventovės vaizdas).

Labai galimas dalykas, kad Vilniuje, vad. Svėntaragio slėnyje, yra buvusi senosios lietuvių religijos kulto vieta. Apie tai turime ir istorinių duomenų. 1387 m. pradžioje Jogailai ir Vytautui besirūpinant krikščionybės įvedimu Lietuvoje, Vilniaus pilyje buvo pastatyta bažnyčia-katedra. Popiežius Urbanas VI savo 1388 m. kovo 12 d. bule pavedė Poznanės vyskupui Dobrogoštui atlikti kanonišką Vilniaus vyskupijos įsteigimo aktą: kad Jogailos pastatyta bažnyčia paverstų katedra, kad įšventintų karaliaus pasirinktą vyskupą Andrių, priimtų priesaiką popiežiaus vardu ir paskirtų pirmuosius Vilniaus kapitulos prelatus ir kanauninkus. Toje popiežiaus Urbono VI bulėje sakoma, kad Jogaila ten, kur prieš krikš-

(Nukelta į 2 psl.)

Gedimino sostinę minint

(Atkelta iš 1 psl.)

tą jis pats su lietuviais ir kitais netikėtais šventovėse netikrus dievus ir status prietaringai garbines, tą šventovę sugriovęs, status sudaužęs, o toje vietoje pastatydinęs bažnyčią (J. Fijalek i WL. Semkiewicz, Kodeks dyplomacyzny katedry i diecezji wileńskiej, I, Krakow, 1932, p. 20-21). Ir 1388 m. balandžio 17 d. popiežius Urbanas VI, džiaugdamasis Jogailos apsikrikščijimu ir Romos Katalikų Bažnyčios tikėjimo platinimu, giria jį, kad jis griauš demonų šventyklas (phana demoniorum), o jų vietoje statas Viešpaties bažnyčias — „templum Domini“ (J. Fijalek i WL. Semkiewicz, Kodeks dyplomacyzny, I, c. p. 24).

1387 m. krikštą Vilniuje ir ten buvusios senovės lietuvių šventovės sunaikinimą plačiai aprašo ir lenkų istorikas Jonas Długoszas. Tėpiminsiu mums čia rūpimą klausimą. J. Długoszas teigia, kad Jogaila įsakęs pagonių akivaizdoje užgesinti Vilniuje esančią amžinąją ugnį, saugomą ir nuolat kurstomą kunigo, vadinamo Žyniu (Znec), sugriauti šventyklą ir altorių, ant kurio buvę deginamos aukos, išskirti šventuosius miškus ir užmušinėti žalius bei gyvates, kurios buvusios laikomos namuose kaip namų dievybės... Ir toje vietoje, kur anksčiau degusi pagonių ugnis, Jogaila pastatęs vyskupui bažnyčią (Jana Długosza Kanonika Krakowskiego Dzieje Polskich ksiąg dwanascie, III, Krakow, 1868, p. 438-441).

Iš visų tų duomenų atrodo, kad Vilniuje, kaip Lietuvos valstybės centre, galėjo būti ir pagrindinė senovės lietuvių šventovė. Ir kituose kraštuose krikščioniškosios bažnyčios dažnai buvo statomos senojos kulto vietose, kad žmonės lengviau apsiprastų su naujuoju tikėjimu.

Legendos apie Lietuvos sostinių kilnojimąsi

Legendų miglos apgaubė ir Vilniaus sostinės taptumą. Lietuvos Metraštyje pasakojama apie Lietuvos sostinių kilnojimą iš Kernavės į Senusius Trakus, o iš ten, Gedimino sapno apie Geležinį Vilką dėka, į Vilnių. Pagal metraščių, ankčiausiai, gal būtų, net V amžiuje legendarinio Palemono palikuonis Kernius įkūręs Kernavę (Lietuvos Metraščių, Vilnius, 1971, p. 42-45, 193-196) ir tik po kokių 700 metų Gediminas savo sostinę iš Kernavės perkėlęs į Senusius Trakus (Lietuvos Metraščių, I, c. p. 64-67).

Ką gi sako archeologiniai ir kiti šaltiniai apie Kernavę ir Senusius Trakus? Kernavė, kaip rodo archeologiniai duomenys, priešistoriniai laikais ir ypačiai istorijos praeangyje vaidino svarbų vaidmenį lietuvių ūkiniam ir visuomeniniam gyvenime. Kernavės apylinkėse baltų, tai yra tiesioginių lietuvių protėvių, gyventa maždaug prieš 4000 metų. Iš grynai lietuviškojo laikotarpio čia apstu kapinynų, kuriuose lietuvių laidojo savo mirusiuosius nuo IV a. iki istorinių laikų (Grabijolai, Valiukiškiai, Ardiškis, Mitkiškiai ir kt.). O pačioje Kernavėje, dešiniajame Neries krante, yra net keturi piliakalniai, išsidėstę greta vienas kito. Tos piliakalnių grupės centre stūkso žemas, nedidelis Aukuro kalnas (kitaip dar vadinamas Barščiu, Nelaisvės, Šventuolio, Žinyčios kalnu). Šis piliakalnis yra mažas, jo aukštė kalno viršuje tėra apie 50 m ilgio ir apie 20 m pločio (plotas sudaro apie 1000 kv. m.), šlaitai žemi (pietinis 12-13 m aukščio, o šiaurinis, nuo Nerės pusės, 17-18 m), pylimų liekanų nematyti. Nors Aukuro kalnas, kaip ir kiti Kernavės piliakalniai, nėra tyrinėti, bet pagal piliakalnių formas bei susitiprinimas galima nustatyti bent apytikrą jų chronologiją. Tat Aukuro kalnas galėjęs būti naudojamas jau pirmaisiais amžiais po Kr. I rytus nuo Aukuro kalno yra pats

mažiausias Kernavės piliakalnis — Lizdeikos, arba Krivačio kalnas, dar vadinamas ir Smailiakalniu. Tai krantinio tipo piliakalnis. Jis yra apie 25-29 m aukščio, aikštelė apie 27 m ilgio ir apie 12-15 m pločio (plotas apie 370 kv. m.), kūgio pavidalo pylimo aukštis 6 m. Šiaurinis piliakalnis vadinamas Mindaugo Sostu, arba Pilies kalnu, turi pylimą ir už jo griovį. Manoma, kad Lizdeikos kalne ir Mindaugo Sostu pilyje galėjusios būti pastatytos dar prieš X amžių. Vakarinis Pilies kalnas yra pats didžiausias ne tik Kernavėje, bet ir Lietuvoje, išskyrus Vilniaus pilių kompleksą. Pilies kalno aikštė yra apie 180 m ilgio ir 100 m pločio, turi aukštą ir net 150 m ilgio pylimą. Pilis čia galėjusi būti pastatyta XII amžiuje ar XIII a. pradžioje. Šioje pilyje, reikia manyti, ir rezidavo vienas iš stambiausių Lietuvos kunigaikščių. Iš visų tų duomenų daroma išvada, kad XII-XIII a. Kernavė yra buvusi ne tik tvirtovė, sudaryta iš kelių medinių pilių, bet ir stambi gyvenvietė, kurioje spietėsi amatininkai ir pirkkliai (A. Tautavičius, Archeologiniai radiniai ir paminklai — Kernavė, Vilnius, 1972, p. 34-39).

Istoriniuose šaltiniuose Kernavę pirmą kartą paminėta 1278-1279 m., kai Livonijos magistras savo žygyje į lietuvių žemes buvo pasiekęs Kernavę (Kernowe), karaliaus Traidenio žemę (Scriptores rerum Prussicarum, II, Leipzig, 1863, p. 48-49, ypač p. 49 išnaša I; Livlandische Reimchronik, ed. L. Meyer, Paderborn, 1876, p. 191). Dėl to istorikai ir laiko Kernavę Traidenio, valdžiusio Lietuvą 1270-1282 m., sostine. O Lietuvos Metraštyje, kaip minėta, Kernavę laiko ir senąja Gedimino sostine. Kad Kernavė yra buvęs miestas, liudija „Rygos skolų knyga“, kur surašytos pirklių skolos nuo 1286 iki 1352 m. Ten randame įrašytą ir Kernavės pirklių, jų tarpe lietuvių Studilų (Das rigische Schuldbuch, ed. H. Hildebrand, St. Petersburg, 1872, Nr. 1267, 1284, 1374).

Apie Gedimino sostinės perkėlimą į Senusius Trakus tekalba Lietuvos Metraštyje. Kada įsikūrė Senieji Trakai, esą apie 5 km į pietrytus nuo Naujųjų Trakų, nežinome, nes buvusios pilies vieta neįtikėtina. Čia teisiškai pilyms ir 35-40 m pločio bei 4-6 m gylio griovys. Pilies plotas apėmė net 2 ha žemės. Senieji Trakai, panašiai kaip ir Naujieji, būdami senosios Lietuvos valstybės branduolyje, jau XIII a. galėjo turėti ginamąsias pilies. Vėliau čia statėsi pilis Gediminas ir Kęstutis. Manoma, kad apie 1350 metus Senusiuose Trakuose gimė Vytautas, vyriausias Kęstučio ir jo antrosios žmonos Birutės sūnus. Istoriniuose šaltiniuose Senieji Trakai pirmą kartą paminėti 1337 m.

Pradedant sukaktuvines Vilniaus iškilmės Chicagoje š. m. spalio 21 d., aukurą prie žuvusiems paminklo uždega mūsų dalies veteranas Adomas Varnas. Nuotr. P. Maletos

Dr. Jonas Puzinas skaito paskaitą jubiliejiniame Vilniaus minėjime Jaunimo centre, Chicagoje, š. m. spalio 21 d. Nuotr. P. Maletos

Vygando Marburgiečio kronikoje. Esą, tais metais prie Bajerburgo (netoli Veliuonos) žuvęs „pagonių Trakų karalius“ (Scriptores rerum Prussicarum, II, p. 493-494). Koks čia „Trakų karalius“ turėta galvoje, neaišku. Gal ir Gediminas, bet jis mirė vėliau — 1341 metais. Po to turime ir daugiau žinių apie Trakus, tik dažnai sunku nustatyti, kur kalbama apie Senusius, kur apie Naujuosius Trakus. 1377 m. kalbama apie naują Trakų pilį, todel manoma, kad Kęstutis Naujuosiuose Trakuose, pusiasalyje, bus pasistatęs naują pilį ir laikotarpyje tarp 1375 ir 1380 m. iš Senųjų Trakų bus persikėlęs į Naujuosius Trakus, o Vytautas XV a. pradžioje pastatęs mūrinę pilį Galvės ežero saloje (Z. Ivinskis, Trakų Galvės ežero salos pilis. — Vytauto Didžiojo Kultūros Muziejaus Metraščių, I, Kaunas, 1941, p. 139-140, 160). Kiti įrodinėja, kad 1377 m. minima naujoji Trakų pilis buvusi pastatyta saloje ir Kęstutis greičiausiai prieš 1377 m. iš Senųjų Trakų persikėlęs į Naujuosius Trakus (J. Orda, Trakų pusiasalio pilis. — Valstybinės LTSR Architektūros Paminklų Apsaugos Inspekcijos Metraščių, II, Vilnius, 1960, p. 51). XIV a. gale ar XV a. pradžioje sudarytame „Rusų miestų sąrašė“ apie Trakus šiaip rašoma: „Senieji Trakai mūriniai. O Naujieji Trakai prie ežero dvi sienos mūri-

nės, o aukštai medinė. O saloje mūras (V. Pašuta, Lietuvos valstybės susidarymas, Vilnius, 1971, p. 36).

Senųjų Trakų pilies liekanų neturime, nes jau nenaudojamą pilį Vytautas atidavė benediktinams, kur jis 1405 m. įsteigė vienuolyną (J. Fijalek i WL. Semkiewicz, Kodeks dyplomacyzny, I, 1932, p. 68-70). Išliko Naujųjų Trakų pilyje: pusiasalio ir Galvės ežero saloje. Pusiasalio pilies griuvėsiai, esą tarp Galvės ir Bernardinų ežero, dar nėra pakankamai konservuoti. Čia turime likučių vartų, sienų ir 5 bokštų bei aukštutinės pilies vieta — vad. „Aukų kalnas“. Gera apytikra Galvės ežero salos pilis. Pusiasalio ir salos pilyje sudarė vienybę gynybos sistemą.

Vilniaus įkūrimo legenda

Vargu ar berasime lietuvi, kuris nebūtų girdėjęs Vilniaus įkūrimo legendos apie Gedimino medžioklę, tauro užmušimą ir Lietuvos valdovo sapną apie Geležinį Vilką. Tas padavimas šiaip užrašytas Lietuvos Metraštyje:

„Neilgai trukus, išvyko didysis kunigaikštis Gediminas medžioti už keturių mylių nuo Trakų; ir randa ties Vilnios upe gražų kalną, ant kurio užtikta didžiulį žvėrį, taurą, užmuša jį ant to kalno, kuris ir dabar tebevadinamas Taurakalniu. O kad buvo labai vėlu grįžti į Trakus, jis sutojo šventaragio slėnyje, kur degindavo pirmuosius didžiuosius kunigaikščius, ir čia apsinakvojo. Tenaį miegodamas jis susapnavo, kad ant kalno, kuris buvo vadinamas Kreivuoju, o dabar Plikuoju, stovi didžiulis geležinis vilkas, o jame staugia tarytum šimtas vilkų. Pabudo iš miego ir tarė savo žyniui, vardu Lizdeika, kuris buvo rastas erelio lizde, — tasai Lizdeika buvo Gedimino žynys ir vyriausiasis pagonių kunigas: „Sapnavau keistą sapną“. Ir nupasakojė viską, kas jam sapne buvo pasirodę. Tasai žynys Lizdeika tarė: „Didysis kunigaikšti, geležinis vilkas reiškia: sostinė čia stovės, o staugimas jo viduje — tai jo garsas sklis po visą pasaulį“. Ir didysis kunigaikštis Gediminas tuoj rytui pasidėm, nebeįsivokdamas, pasituntė žmonių ir įkūrė vieną pilį Šventaragyje — Žemąją, o antrą — Kreivajame kalne, kuris dabar vadinamas Plikuoju, ir toms pilims davė Vilniaus vardą. Ir įkurdinęs miestą, perkėlė savo sostinę iš Trakų į Vil-

nius...“ (Lietuvos Metraščių, Vilnius, 1971, p. 71-72).

XVI a. Lietuvos istorikas Motiejus Strijkovskis pasakoja maždaug tą patį, kaip ir Lietuvos Metraštyje, tik tad Gedimino sapno legendą dar kiek pajvairina, kas gi buvę padaryta su Gedimino nudobto tauro oda ir ragais? Esą, tauro oda ir ragai buvę aptaisyti auksu, ilgai saugoti kunigaikščiųjų brangenybių tarpe. Vytautas, esą, didžiųjų pokylių metu iš tų ragų gėręs, o vieną ragą, apkaustytą auksu ir išpuostą brangakmeniais, dovanojęs Romos imperatoriui Zigmantui 1429 metais Lucko suvažiavimo metu (M. Strijkowski, Kronika Polska, Litewska... I, 1846, p. 370, II, p. 170).

Štai ir Vilniaus pradžia... Gediminas ir Vilnius tapo dvi neatskiriama savoka to miesto istorinėje literatūroje: šaukšnis Gediminas — pagrindinio Lietuvos miesto kūrėjas ir Gediminaičių dinastijos pradininkas, Vilnius — jo kūrinys, Lietuvos valstybės širdis. Kaip Romos įkūrimo istorijos neįmanoma pradėti be vaizdingos Vilks, Romulo ir Remo legendos, taip ir Vilniaus pradžia sunkiai įsivaizduojama be Gedimino sapno apie Geležinį Vilką ir žynio Lizdeikos. Kaip pasakyskė, ji dvyniai Romulus ir Remas buvo vilkės maitinami, taip Gedimino žynys Lizdeika, to sapno aiškintojas, buvęs rastas erelio lizde...

Iš kūrybinės vaizduotės, kai kada turinčios ir tikrovinį pagrindą, pereikime į archeologinius ir istorinius duomenimis pagrįstą ankstyvą Vilniaus senovę.

Vilnius ir Vilniaus pily naujausių archeologinių kasinėjimų šviesoje

Kaip rodo naujausių archeologinių tyrinėjimų duomenys, Vilnius ir jo apylinkės jau buvo gyvenamos žmonių senojos akmens amžiaus pabaigoje, prieš 12.000-10.000 metų. Tam laikotarpiui priskiriami titnaginiai dirbiniai, surasti kairiajame Neries krante, Grybų gatvėje (toje vietoje pastatyta šiluminė elektrinė). Kultūriškai Vilniaus titnaginiai dirbiniai giminingi šiaurinei magdaleninio tipo Ahrensburgo kultūrai (pavadinta pagal tyrinėtoją vietovę Stellmoor prie Ahrensburgo, Slesvigo-Holšteino). Galimas daiktas, kad ta šiaurės elnių medžiotojų kultūra iš ten plito pietiniu Baltijos pajūriu ruožu, pasiekė pietų rytinį pakraštį ir iš ten tie žmonės atklajojo papulpius bei paežerius ir į Vilnių (R. Jablonskytė-Rimantienė, Kai kurie Lietuvos paleolito klausimai. — Lietuvos Mokslų Akademijos Darbai, Serija A, I (16), 1964, p. 35-51; R. K. Rimantienė, Paleolit ir mezolit Litvy, Vilnius, 1971, p. 20-21, pav. 6, 57). Kurios etninės grupės žmonės yra buvę pirmieji Vilniaus gyventojai, nežinome.

Gedimino pilies kalno, arba Aukštutinės pilies

Turime radinių iš naujojo akmens amžiaus, kada formavosi baltų, t. y. lietuvių prūsų, latvių protėvių kultūra bei tautybė. Apstu įvairaus geležies amžiaus (nuo 500 pr. Kr. iki XII a.) palikimo ne tik Vilniaus apylinkėse, bet ir pačiame Vilniuje. Iš lietuviškojo laikotarpio tuo tarpu seniausių sodybos liekanų aptikta 1959 m. Gedimino pilies kalno rytinėje dalyje, priant mūrinių gyvenamųjų rūmų pa-

DR. VL. BLAZYS

PLAUCIŲ IR VIDAUS LIGOS
2801 West 63rd Street
Kampus 68-Cios ir California
Pirmad., antrad., ketvirtad. nuo
6 iki 7:30 val. vakaro
Šeštad. nuo 2 iki 3:30 val.
Trečiad. ir penktad. uždaryta
Ofiso telef. 474-4042
Rezid. tel. Waltham 5-3048

DR. REGINALD CIENKUS

TEL. — 788-3980
GYDYTOJAS CHIROPRAKTIKAS
6230 W. Cermak Rd., Berwyn, IL
Pirmad., Antrad., Ketr. ir Penktad.
9 val. ryto iki 12 val. diena ir nuo
2 val. popiet iki 8 val. vakaro.
Šeštadienis 8:30-12 val. diena
Emergency tel. — 788-3981

matus. Priešistoriniai laikais toje kalno dalyje yra buvęs iš žemių supiltas pylimas, saugojęs kalne buvusią gyvenvietę nuo rytų pusės. Čia rasta dar priešistorinio laikotarpio rytiniais baltams (lietuviams) būdingos brūkšniuotosios keramikos. Sprendžiama, kad Gedimino pilies kalne jau paskutiniuosiuose amžiais pr. Kr. ir pirmaisiais amžiais po Kr. yra buvusi sustiprinta sodyba (Vilniaus miesto istorija, Vilnius, 1968, p. 21, A. Tautavičiaus straipsnis). 1940 m. kasinėjimų metu šiaurinėje pilies aikštelės dalyje aptikta IV-VI a. grublėtosios ir gniaibytinės keramikos

PR 8-3229

DR. ANNA BALIUNAS
2838 West 63rd Street
AKIŲ, AUSIŲ, NOSIŲ IR
GERKLES LIGOS
Valandos pagal susitarimą

DR. G. K. BOBELIS
NEŠTŲ IR ŠLAPUMO TAKŲ
CHIRURGIJA
Tel. — 695-0533

VALLEY MEDICAL CENTER
860 Summit Street
Ronto 58 — Elgin Illinois

Tel. ofiso HE 4-5849, rez. 388-2233

DR. PETER T. BRAZIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2434 West 71st Street
Val. pirm. ketv. 1 iki 7 popiet.
antrad., penkt. 1-5, treč. ir ketv. tik
susitarus

Dr. Ant. Radoko kabineta perėmė
DR. EDMUND E. GIARA
OPTOMETRISTAS
2709 West 51st Street
Tel. GR 6-2400

Val. pagal susitarimą: pirmad. ir
ketv. 1-4 ir 7-9; antrad. ir penkt.
10-4, šeštad. 10-3 val.

Ofs. tel. 735-4477 Rez. PR 8-6960

DR. E. DECKYS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
SPECIALYBĖ — NERVŲ IR
EMOCIJŲ LIGOS
CRAWFORD MEDICAL BUILDING
6449 So. Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą

Rezid. Tel. — GI 8-0873
DR. W. M. EISIN - EISINAS
AKUSERIJA IR MOTERŲ LIGŲ
GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA
6132 So. Kedzie Ave., WA 5-2670

Valandos pagal susitarimą. Jei n.
atidėliopa, skambinti: MI 3-0001

TEL. — BE 2-5893
DR. A. B. GLEVECKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė Akijų Ligos
3907 West 103rd Street
Valandos pagal susitarimą

Ofiso tel. PR 8-2220
Namų — rezid. — PHospect 8-908
DR. JANINA JAKSEVIČIUS
JOKSA
VAIKŲ LIGOS
2656 West 63rd Street
Pirmad., antrad., ketvirtad. ir penkt.
nuo 12 iki 3 val. ir nuo 5 iki 8
val. vak., šeštad. nuo 1 iki 4 val.

Ofs. PO 7-6000 Rez. GA 3-7278

DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3844 West 63rd Street
Val. kasdien nuo 1-4 p. p. ir
iki 8 val. Trečiad. ir šeštad. uždaryta

DR. K. A. V. JUCAS
Board Eligible
American Board of Dermatology
SPECIALYBĖ ODO LIGOS
IR CHIRURGIJA
6324 North Milwaukee Avenue
Tel. 763-3310 549-5400

Visi telefonai 652-1381

DR. F. V. KAUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1407 So. 49th Court, Cicero
Val. kasdien 10-12 ir 4-7 Trečiad.
ir šeštad. tik susitarus

Tel. ofiso ir buto OLympic 2-415

DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1443 So. 50th Avenue, Cicero
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vak.
Išskyrus trečiądienį.
Šeštadienis 12 iki 4 val. popiet

Tel. REliance 5-1811

DR. WALTER J. KIRSTUK
(Lietuvis gydytojas)
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3925 West 59th Street
Val. pirmad., antrad., ketvirtad. ir
penktad. nuo 12-4 val. p. p. 6-8
val. vak. šeštad. 12-4 val. p. p. ir
antrad. uždaryta

DR. V. TUMASONIS
CHIRURGAS
2454 West 71st Street
Val. pirm. antrad., ketv. ir penktad.
1-4 ir 6-8 Treč. ir šeštad. uždaryta
susitarus.

Tel. Ofiso PR 6-6446

DR. F. C. WINSKONAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3107 West 71st Street
Valandos 1-4 val. popiet.
Treč. ir šeštad. pagal susitarimą

DR. PETRAS ZIOBA
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6449 So. Pulaski Road
Ofiso tel. 767-1411; namų 688-4886
Val. pirm. antr. ketv. 2-5 ir 6-8
penktad. 7-5 Šešt. pagal susitarimą

DR. A. S. BALUNAS

DR. FANG C. LI

Akuserija ir moterų ligų

GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA

4448 So. Pulaski Road (Crawford)

Medical Building Tel. LU 5-6446

9007 W 83 PL. Justice, IL — 599-0506

Pirmia ligonius pagal susitarimą

tel. atidėliopa skambinti 874 8019

DR. NINA KRAUCEI
KRIAUCELIONAITĖ

AKUSERIJA IR MOTERŲ LIGŲ

6132 So. Kedzie Ave.

Tel. WA 5-2670, neatsiliepęs skam-

binti 471-0225 Valandos pagal sus-

itarimą

DR. IRENA KURAS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
GYDYTOJA IR VAIKŲ LIGŲ
SPECIALISTĖ
MEDICAL BUILDING
1106 South Western Avenue
Valandos: Kasdien nuo 10 v. ryto iki
1 v. popiet. Trečiad. ir šeštad. nuo
10 v. ryto iki 1 v. popiet.
Ofiso telef. RE 7-1106
Rezid. telef. — 239-2919

Ofiso HE 4-1818. Rez. PR 6-8901

DR. J. MEŠKAUSKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
SPECIALYBĖ VIDAUS LIGOS
2454 West 71st Street
(71-os ir Campbell Ave. kampas)
Pirmad., antrad., ketvirtad. ir penkt.
nuo 3 val. popiet iki 7 v. vak. Šeštad.
nuo 9 v. ryto iki 11 val. ryto — tik
susitarus.

DR. FRANK PLEČKAS
OPTOMETRISTAS
Kalba lietuviškai
2618 W. 71st St. — Tel. 737-5149
Tikrina akis. Pritaiko akinius ir
"contact lenses".
Val. pagal susitarimą. Užmartyta treč.

DR. LEONAS SEIBUTIS
INKSTŲ, POSLES IR PROSTATO
CHIRURGIJA
2656 W. 63rd Street
Val. antrad. nuo 1-4 popiet
ir ketvirtad. nuo 5-7 vakare
Ofiso tel. 776-2880; rez. 448-5546

DR. J. J. SIMONAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Adresas: 4255 W. 63rd Street
Ofiso tel. REliance 5-4410
Rezid. GRowebill 6-0617

Valandos: pirm. ir ketv. nuo 1 val.
iki 3 val. p. p. ir nuo 7 iki 8 v. vak.
antr. ir penkt. nuo 1-3 val. p. p.
ir vakarais pagal susitarimą.

DR. VYT. TAURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir moterų ligos
Ofiso tel. rez. 2653 W. 59th St.
Tel. PHospect 8-1223

Ofiso val. Pirm., antr., treč. ir
penkt. nuo 1 iki 4 val. ir nuo 6 iki 8
v. vak., šeštad. 2-4 val. popiet ir kita
auk pagal susitarimą.

Ofiso tel. HE 4-2123. Namų GI 8-6196

DR. V. TUMASONIS
CHIRURGAS
2454 West 71st Street
Val. pirm. antrad., ketv. ir penktad.
1-4 ir 6-8 Treč. ir šeštad. uždaryta

Tel. PHospect 6-9400

DR. ONA VASKEVIČIUS
(VASKAS)
GYDYTOJA IR CHIRURGE
6648 South Albany Avenue
Val. Pirmad. 6-8 p. p., antrad.
2-5 p. p., penktad. ir šeštad. 2-4 p. p.
Kitom dienom tik skubiu reikalu,
susitarus.

Tel. Ofiso PR 6-6446

DR. F. C. WINSKONAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3107 West 71st Street
Valandos 1-4 val. popiet.
Treč. ir šeštad. pagal susitarimą

DR. PETRAS ZIOBA
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6449 So. Pulaski Road
Ofiso tel. 767-1411; namų 688-4886
Val. pirm. antr. ketv. 2-5 ir 6-8
penktad. 7-5 Šešt. pagal susitarimą

Dalis „Pelkių Žiburėlio“ 1953 m. iš kairės į dešinę: akt. Irena Nivinskaitė, red. Petras Jurkštas, Margučio vedėja Lilija Vanagaitienė, akt. Henrikas Kacinskas, red. Dalia Bylaitienė ir Margučio pranešėjas Kazys Deveikis.

Negestantis Pelkių Žiburėlis

Pokalbis su Dalia Sruogaite — Bylaitiene

„Pelkių Žiburėlis“, mūsų žinio-
mis, yra vienintelė nuolatinė lietuvių
literatūros radijo valandėlė šiame kon-
tinento. Margučio radijo bangomis
Chicagos lietuviai ją girdi kiekvieną
ketvirtadienį, nuo lapkričio iki birž-
lio mėn. Išgirdę, kad „Pelkių Žibu-
rėlis“ šiais metais švenčia savo 20-
ties metų gimtadienį, kreipėmės į vyr.
redaktorę Dalią Sruogaite-Bylaitienę
su keliais klausimais.

— Galėtumėt gal apibūdinti, ko-
kiomis aplinkybėmis toji valandėlė
įsteigta?

— Lietuvių visuomenėje gyvai
veikęs kultūrinis švietimo sambūris kas-
met minėdavo rašytojo Balio Sruogos
mirties metines. 1953 m. Chicagos sky-
riaus valdybos narys Petras Jurkštas
gavo Margučio vedėjos L. Vanagaitienės
sutikimą rašytoją paminėti per ra-
diją. Parengėm ištrauką iš B. Sruogos
dramos „Kazimieras Sapiega“, kurioje
dalyvavo aktorai Irena Nivinskaitė
ir Vytautas Valiukas. Savaimė pasi-
darė literatūrinė-mėninė valandėlė,
kuri sudomino ir Margučio klausyto-
jus, ir jo vedėją. Buvo pasiūlyta kiek-
vieną sekmadienį panašias valandėles
perduoti Margučio radijo bangomis.
Kadangi švietimo sambūris rūpinosi kel-
ti lietuvišką kultūrą, toks pasiūlymas
buvo džiaugsmingai priimtas, ir „Pel-
kių Žiburėlis“ tapo viena iš sambūrio
veiklos apraiškų.

— Iš kur kilo „Pelkių Žiburėlio“
vardas?

— Iš pačios pirmosios valandėlės.
B. Sruogos dramai „Kazimieras Sapie-
ga“ ketvirtasis veiksmas pavadintas
„Pelkių Žiburėliu“.

— Kaip organizavosi „P. Ž.“, kas
planavo, tvarkė, redagavo?

— Pirmasis redaktorius savaimė
tapome mudu su Petru Jurkštu. Glo-
bėjas ir rėmėjas buvo švietimo sambū-
ris. Remdamiesi sambūrio ideologinė-
mis gairėmis, pasirinkome lietuvių li-
teratūros puoselėjimo ir gaivinimo si-
rį. Buvo nutarta supažindinti skaity-
tojus su mūsų plunksnos kūrėjais, pri-
minti mūsų literatūros pradininkus ir
pristatyti pačius jauniausius rašyto-
jus. Norėta, kad valandėlės būtų, kiek
tai įmanoma, meniška apipavidalino-
tos, todėl kreipėmės į lietuvių akto-
rius, kviesdami „P. Ž.“ dalyvauti. Ak-
toriai mielai ir darbą įsijungė ir tik jų
dėka, jų pasiaukojimu, mūsų rašyto-
jų kūryba skambėjo menininkų lūpo-
mis.

Kadangi „P. Ž.“ atsirado, sakytum,
spontaniškai, — po pirmo pasirody-
mo jau už savaitės reikėjo transliuoti
sekančią valandėlę, jokio konkretaus

plano neturėjome. Kiekvienas akto-
rius savo repertuare buvo iš ankščiau
paruošęs mūsų rašytojų kūrybą, tad
pirmasis metas vertėmės aktorių lo-
bynu. Sekančiais metais, kai į redakto-
rių tarpą įsijungė poetas Algimantas
Mackus, vasaros pertraukoje jau ga-
lėjome planuoti ir iš anksto numatyti
autorius, paruošti naujus tekstus ak-
toriams ir rimčiau pagalvoti apie va-
landėlių apipavidalinimą.

Vėliau į redaktorių tarpą įsijungė
visa eilė talkininkų, kaip Dalia Jukne-
vičiūtė, Rita Kavolienė, Gintara Narie-
nė, Leonas Narbutis ir kt. Muzikinėje
srityje daug pagalbos sulaukėme iš
Salomėjos Valiukienės ir Giedro Gu-
dauskienės. Prieš 3 metus sulaukėme
jauno vėjo puštelėjimo — visiems ge-
rai pažįstamą Romą Sakadolskį rim-
tai ir sumaniai ėjo techninio redakto-
rių pareigas. Jam išvykus dirbti į
Amerikos Belsą Washington, stojo
nauja jėga. Tai dar jaunesnis, pirma-
metis studentas Vytautas Šumskis pe-
rėmė Romo darbą. Šiuo metu „P. Ž.“
redakcijai dirbu kartu su Dalia Jukne-
vičiūte, Zina Katiliskiene, Danute Bi-
laišiene, Leonu Narbutiu ir minėtu
Vytautu Šumskiu. Jaunasis Margučio
pranešėjas Audrius Regis taip pat do-
misi mūsų darbui ir nuoširdžiai priside-
da prie techninio programų pa-
ruošimo. Šio darbo didelis džiaugsmas
yra jaunimas, kuriam jau greit ateis
laikas mus pavaduoti. Jo dėmesys ir
pagalba „P. Ž.“ kartais tiesiog jaudi-
na.

— Jūs studijavote teatrologiją ir
muzikologiją Bonnos ir Koelno univer-
sitetuose, taip pat Lietuvoje turėjote
progos artimai įsų tėvo Balio Sruo-
gos prieglobstyje pažinti teatro meną.
Be abejo tasai teatro meno pažinimas
palengvino jums ir radijo srityje.

— Ir taip, ir ne. Radijas mums vi-
siems, išskyrus keletą aktorių, kurie
dar Lietuvoje pažino mikrofoną, buvo
nauja sritis. Čionai turėjome ne žiūro-
va, bet klausytoją. Teatrinės mizan-
scenos radijuje tapo bereikšmės, visą
dėmesį teko kaupti į garsą. Prieš 20
metų Amerikoje buvo labai paplitę
radio vaidinimai, daileji skaitymai,
tai mokėmės ir iš jų, ir iš knygu, ir iš
savo patirties bei klaidų. Teatrologi-
jos studijos, aišku, daug padėjo, nes į
mūsų valandėles stengėmės įtrauk-
ti ir dalį teatro: ištraukas iš dramų, ar
patys dramatizuodami prozos veika-
lus.

— Ar anais laikais buvo palankios
sąlygos darbiui? Turėjote kokių ypa-
tingų sunkumų, kliūčių?

— Anais laikais buvome žymiai
jaunesni, pilni energijos ir entuziaz-

mo. Visos kliūtys atrodė nugalimos, vi-
si sunkumai pakeliami. Didžiausia bė-
da buvo toji, kad Margutis savo pro-
gramas transliavo tiesiai iš stoties.
Prieš 20 metų tokio liuksuso kaip da-
bar — nuosavos studijos — neturėjo.
Kiekviena stotyje užimta minutė kai-
navo pinigą... Todėl negalėjome tenai
nei repetuoti, nei išbandyti balsus ar
garsų efektus. Programas teko atlikti
be jokių bandymų prie mikrofono.
Visos mūsų klaidos ar užsikirtimai
skrisdavo tiesiai „į orą“. Tiesa, dabar,
po tiek metų, galime prisipažinti, jog
Margučio pranešėjas, didelis mūsų bi-
čiulis ir padėjėjas Kazys Deveikis kar-
tais gelbėdavo bėdoje. Turėjęs kelis
draugus stoties inžinierių tarpe, Ka-
zys (mes jį vadinome Casey) kai kada
paprašydavo jų „užsimerkti“ ir mes
galėdavome vogčiomis bent sunkes-
nes ir sudėtingesnes dramatinės iš-
traukas prie mikrofonų parepetuoti...
Aplamai anuometiniai stoties inžinie-
riai ir pranešėjai amerikiečiai buvo
mums draugiški ir palankūs. Pamenu
simpatingą Joe Kennedy — pranešėją,
kuris, nei žodžio lietuviškai nemokė-
damas, dažnai savo laisvalaikiais pa-
dėdavo mums su garsų efektais.

Stokjome ir lėšų. Apie honorarus
autoriams bei aktoriams nei anais lai-
kais, nei šiais svajoti neįmanoma. Pir-
mame „P. Ž.“ etape, 9-rių metų lai-
kotarpyje turėjome netoli trijų šimtų
valandėlių, kurių tik kelios buvo
rašytos ir magnetofoninės juostelės.
Kiekviena jų kainavo apie 30 dol. Tai
buvo kitur, ne Chicagoje gyvenančių
aktorių įrašai, kuriuos dengė švietimo
sambūris. Tačiau, kaip ir kiekvieną
kultūrinę organizaciją, švietimo neturėjo
didelio išdoro ir nuolatinių stambių
įplaukų, todėl be savos studijos tokių
įrašų pagaminti nebuvo įmanoma.
Gaila, daug gerų programų, nebe-
grįžtamų balsų išskrido nepakarto-
jamai į erdvę.

— Minite pirmąjį „P. Ž.“ etapą.
Kodėl ir kuriam laikui „P. Ž.“ buvo
nutrūkęs?

— Margučiui teko išsikraustyti iš
geros Kedzie gatvės studijos. Naujoji
studija buvo už miesto, La Grange apy-
linkėje. Dar tenai radijo valandėles
tešė, bet nuotolis, o ypačiai prami-
tyvos darbo sąlygos įrodė, kad nebe-
įmanoma išlaikyti norimo meninio
lygio. Nebegalėjome dirbti grynai dėl
stokos patalpų, aparatūros, mikrofo-
nų ir pan. Kiek vėliau, tragiškai kartu
su L. Vanagaitiene žuvus redaktoriui
Algimantui Mackui, rodėsi, jog „P. Ž.“
užgeso amžinai. Aštuonerius metus
tylėjome. Vis dėlto, dabartinis Margu-
čio vedėjas Petras Petrutis, įrengęs
nuosavą studiją, ėmė rimtai kalbinti

Putino ir Jakubėno santalka

Veikalo „Mano pasaulis“ muzikinio
atlikimo Chicagoje proga

Lietuvoje vokiečių okupacijos
metu, 1943 m., kompozitoriaus
Vlado Jakubėno dėmesį patrau-
kė puikus Vinco Mykolaitio-Pu-
tino eilėraštis „Mano pasaulis“.
Buvęs tada ypač kūrybinėje nuo-
taikoje, kompozitorius jam ne-
įprastai trumpu laiku sukūrė
stambesnę veiklą mišriam cho-
rui „a capella“, kuris netrukus
buvo įteiktas Lietuvos Chorve-
džių ir muzikų draugijos tada pa-
skelbtam chorinių dainų kon-
kursui. 1944 m. jau frontui ar-
tėjant, Vl. Jakubėnui tuo mo-
mentu koncertavusiam su Vince
Jonuškaite Panevėžyje buvo per-
duota telefonograma iš Vilniaus:
„Mano pasauliui“ vienbalsiai
paskirta pirmoji premija...

Vladas Jakubėnas

Organizuojant 1959 m. pirmą
Pasaulio lietuvių kongresą New
Yorke, buvo sumanyta Carnegie
Hall salėje surengti jungtinių
chorų koncertą, simfoniniam or-
kestrui palydint. Ta proga, kai
kurie iš rengėjų pradėjo raginti
kompozitorių Vladą Jakubėną
prirašyti orkestrinį pritarimą
„Mano pasauliui“. Pradėjęs dar-
bą, kompozitorius įvykdė dau-
giau negu prašyta. Buvo sukurta
kiek naujesnio, bet giminingo
stiliaus orkestro muzika su pre-
liudija, nemažomis interliudijo-
mis ir su spalvingu, neslopinan-

čiu pritarimu prie beveik nepa-
keistos pirmąsios choro partijos.
Buvo pridėtas solistų kvartetas,
turis nemažai solistinio pobūdžio
epizodų. Visas veikalas beveik
dvigubai išsiplėtė.

Carnegie Hall 1959 m. įvyku-
siame koncerte „Mano pasaulis“,
pavadintas „Poema mišriam
chorui, solistų kvartetui ir orkest-
rui“. A. Mikulskiu diriguojant
jungtinį chorą ir orkestrą, veika-
las praėjo stambiu, visuotiniu
pasisekimu. Koncerte buvęs vienas
amerikiečių kompozitorius itin
susijavė Vl. Jakubėno veika-
lu; turėjęs ryšių su gaidų lei-
dyklomis, jis pradėjo rimtą su-
manymą „Mano pasaulį“ išleis-
ti amerikiečių muzikinei rinkai,
su anglišku tekstu. Visokie pasi-
ruošimai užtruko gana ilgai, ame-
rikiečių leidyklos susidomėjimas,
pradžioje visai rimtas, vėliau at-
lyžo; leidinio įvykdymas buvo
atidėtas, pagaliau, kaip atrodo,
visai užmirštas.

Dabar, lapkričio 21 d., penk-
tadienį, Marijos Mokyklos salėje,
Chicagoje, ruošiamame Vl. Jaku-
bėno kūrinio koncerte trys susi-
jungę chorai, palydimi pilno sa-
stato simfoninio orkestro, diri-
guojant Alvydui Vasaičiui, at-
liks poemą „Mano pasaulis“. Ta
proga bus įdomu čia susipažinti
arčiau su švietimo svajingu Putino
eilėraščiu ir su aukšto lygio, puik-
iai pritaikintu muzikai kun, Br.
Markačio, SJ, vertimu. kz

Vincas Mykolaitis-Putinas (1893-1967)
„Mano pasaulio“ kūrimo laikotarpis.

„P. Ž.“ atgaivinti. Taip pat buvusieji
mūsų klausytojai nuolat ragino ir pra-
šė sugrįžti... Sūėjusios su Dalia Jukne-
vičiūte, senos ugnelės pakurstytos, pa-
galiau nutarėme darbą tęsti. Tad
1970-tų metų rudenį vėl praskambė-
jo „P. Ž.“ signalas Margučio radijo
bangomis. Tuo būdu, nors su ilgoka
pertrauka, šiais metais minime mūsų
programų 20-tąjį gimtadienį.

— Kalbate apie Margučio nuosavą
studiją. Ar ji palengvina darbą?

— Ne tik palengvina, bet ir suteikia
visas išsivajotas, nors ir kuklias, sąly-
gas darbiui. Švietimo sambūriui užgesus,
dabar tapome Margučio dalis, tęsda-
mi sambūrio tradiciją. Studija galime
naudotis dieną-naktį, turime savus in-
žinierius, na ir aš pati jau sugebu sava-
rankiškai kontroliuoti lėntoje susigau-
dyti... Visas programas įrašome į juoste-
les (jas finansuoja dr. Gediminas By-
la). Visas klaidas galime ištrinti, iš-
kirpti, panaikinti, perrašyti. Nė viena
programa nebeįsirašo į erdvę —
per pastaruosius 3 metus sudarėme arti
šimto naujų valandėlių rinkinį.

Cia tenka pastebėti, kad redakto-
riams darbas pasunkėjo. Anksčiau tek-
davo pasirūpinti teksta, muzika, gar-
sų efektais, susitarti su aktoriais ir

pravesti programas. Dabar, šalia viso
to, reikia daug laiko praleisti tvarkant
pačias juosteles, iškarpanč klaidas, kli-
vojant ir pan. Taip pat labai dažnai
muziką ir garsų efektus įrašom be ak-
torių — jie iškaito tekstą ir — labanak-
tis... o mes kartais kelias naktis ir die-
nas praleidžiam jų skaitymą apipavida-
lindami.

— Tokį didelį valandėlių rinkinį
turėdami, kurį, tikimės, vis papildysite,
ar nemanote kartas nuo karto progra-
mas pakartoti?

— Pirmame „P. Ž.“ etape nei vie-
nos programos nekartojo. Atrodo,
darėme klaidą. Amerikiečių radijo
klausytojai dažnai girdi tas pačias mu-
zikas ir garsų efektus įrašom be ak-
torių — jie iškaito tekstą ir — labanak-
tis... o mes kartais kelias naktis ir die-
nas praleidžiam jų skaitymą apipavida-
lindami.

— Kiek prisimenu, anksčiau turė-
davote, šalia literatūrinio, ir muziki-
nes valandėles. Taip pat vieną sezoną
skyrėte pabaltiečių literatūrai. Ko-
kiais sumetimais nukrypote nuo tieslo-
ginės „P. Ž.“ linijos?

— Muzikines valandėles įvesti pa-
skatino mūsų muzikai. Šalia literatū-
ros tai dar vienintelė meno šaka, ga-

MANO PASAULIS

VINCAS MYKOLAITIS-PUTINAS

Zinau aš, drauge, pasaulį didį,
Pasaulį gražų, pasaulį tyrą,
Kaip šviesų rytą, kai gėlės žydi,
O skaidrios rasos nuo lapų byra.
Ten plačios lankos — žiedai siūbuoja,
Ten skambūs gojai — upeliai šnera.
Tenai padangės giedra alsuoja,
Ten sielai šventa, ramu ir gera.

Paimki, drauge, tu rūbą skausmų,
Priseki baltą lelijos žiedą,
Kad siela meilės jausmu užkaistų,
Kur tam pasauliui per amžius gieda.

Tada išeiki, kai aušta rytas
Ir perlais puošia lankas rasotas,
Tai eisim mudu į nematytas
Melsvųjų tolių šalis svajotas.

Pamiršim visa, kas juoda, žema,
Pamiršim dangų, aukštybių plotį, —
Ten didžios mintys ramybės gema,
Ten atgimimo versmų ieškoti.

O kai išvysim dienos mūsų galą,
Kai glaudžia žiedus gamtos grožybės,
Nusvirus saulė jau gesta, šla,
O siela geidžia didžios ramybės,

Nulenksim galvas. Tyliai užėję
Ant aukšto kalno, rankas ištiesme.
Pagerbė Didį šviesos Davėją,
Pabaigsim bitį padėkos giesmę.

MY WORLD

by

VINCAS MYKOLAITIS-PUTINAS

My friend, behold here a world of greatness.
A world of splendor, and pure creation.
In morning rapture the flowers breaking,
The dew from branches like pearls descending.

Behold the meadows with blossom swaying
In groves that murmur of brooklets playing.
On high soul-soaring, fresh breezes blowing,
I find true measure of peace and freedom.

Take, friend, this vestment sacred and spotless,
Adorn't with petals of whitest lilies.
Our hearts are singing in nature's rhythm
A hymn of glory to Love Eternal.

Begin the journey as Dawn arises
With diamonds sparkling the dewy meadows.
Our goal is distant in realms unseen yet
Where dreams and visions touch blue horizons.

Released from bondage away from evil
We'll trace the skyways immense and boundless.
There thoughts of grandeur shall rise in calmness
And inspiration will never fail us.

But as the shadows begin to lengthen
The heart's desire shall find fulfillment.
With daylight fading our thoughts as starlight
Glide through the heavens in peace unending.

With heads bent forward ye'll climb life's mountain,
And pray in silence with arms extended.
We'll praise the mighty and tender Maker,
And end this journey in light transforming.

Anglų kalbon išvertė Bruno Markaitis, S.J.

Ar turėjote sunkumų tuos vertimus
gauti?

— Latviai ir estai buvo mums ypa-
tingai palankūs ir paslaugūs. Latvių
baltologų kuopa Chicagoje, su pirmi-
ninku Mag. Phil. A. Kalnins, išrūpi-
no estų ir latvių rašytojų leidimus naudoti jų
kūrybą, dažnai jie ir patys paruošdavo
medžiagą, kurią „P. Ž.“ vertė Zina Ka-
tiliskienė ir Henrikas Nagys.

Bendradarbiavimas buvo itin glau-
dus ir malonus.

Estais rūpinosi New Yorko švietimo
skyrius, kuriems, panašiai kaip latviai
Chicagoje, talkino estų rašytoja Mall
Jūrma. Iš vokiečių kalbos vertė švie-
siečiai Alė Pajaujytė-Staknienė ir Ju-
lius Jacyna. Archyve turime labai šilų
estų ir latvių rašytojų laiškų, su dė-
kingumu besidžiaugiančių, kad jų kū-
ryba praskambėjo lietuvių kalba.

— O kaip su jaunimu? Ar ir toliau
skirsite bent vieną mėnesio valandė-
lę jauniems klausytojams?

— Be jokios abejonės. Ne tik skir-
me, bet stengsimės, kaip ir anksčiau,
auginti jaunųjų skaitytojų pulką.
Jaunas žmogus, jaunas balsas — tai
lengvas ir saldus atodūsis, žinant, jog
bus atityje pavaduotojų. Žinoma,

(Nukelta 16 pusl.)

Laiškai Teilhardo šalininkams (3)

APGAULI VIENYBĖS VIZIJA

Antanas Maceina

Autobiografiniuose apmatuose Teilhardas pasakoja, esą jis nuo pat jaunystės turėjęs du jausmus: „jausmą pilnatvei (plenitudo)“ ir „jausmą vienybei (unite)“ (Lex II, 182). Šių jausmų vedamas, jis regėjęs visatą kaip „nuostabią sintezę“ (Lobgesang, 24), kaip „neprietyrusiai (novice) jo silėai naują kosmo vaizdą“ (t. p.) kuriame — tai jau esame minėję anksčiau (plg. II laiško 3 p.) — dievybė, dvasia ir medžiaga maišo savo matmenis, o evoliucijų daugybė vykdo vieną ir tą pačią pslaptį. Tai mistinis pergyvenimas iš esmės, nes mistika, pasak Teilhardo, juk ir esanti ne kas kita, kaip „jausmas bei nuojauta visiškos bei galutinės pasaulio vienybės“ (Lex II, 180); tai „esmė — žmogaus sielos svajonė tuo pačiu metu ir tuo pačiu mostu išvaduoti iš bet kurios daugybės bei medžiaginės sunkybės ir tapti viena su visata“ (Lex II, 178); tai tasai „didysis mokslas ir menas“, toji „vienintelė jėga, galinti susintetinti kitų žmogiškosios veiklos formų laimėjimus“ (Geheimnis, 45). Ši tad mistinė visatos vienybės vizija kaip tik ir glūdi tiek Teilhardo ontologijoje, tiek jo gnoseologijoje, apspresdama ir jo pažiūras į pačią būti, ir šios būties pažinimo metodą. Todėl dabar ir mėginame truputį stabtelėti prie šios vienybės, kad paaiškėtų jos turinys ir kartu atsiskleistų Teilhardo pastanga išreikšti vienybę, kaip jis pats sako, „bendrąją pasaulio mokslu“ (Lex II, 380).

I

Svarstydami būti (ontologija), Teilhardas randa „didžiulę ir vienintelę problemą — problemą vieno ir daugio“ (Lex I, 235), „i kurią leidžiasi būti suvedamos visa fizika, visa filosofija ir visa religija“ (t. p.). Kaip tai įvyksta ir kodėl ana problema yra tokia visuotinė, Teilhardas nepaaiškina. Tačiau šio visuotinio pasekmės tuoj pat jaučiamos visoje Teilhardo mintyje.

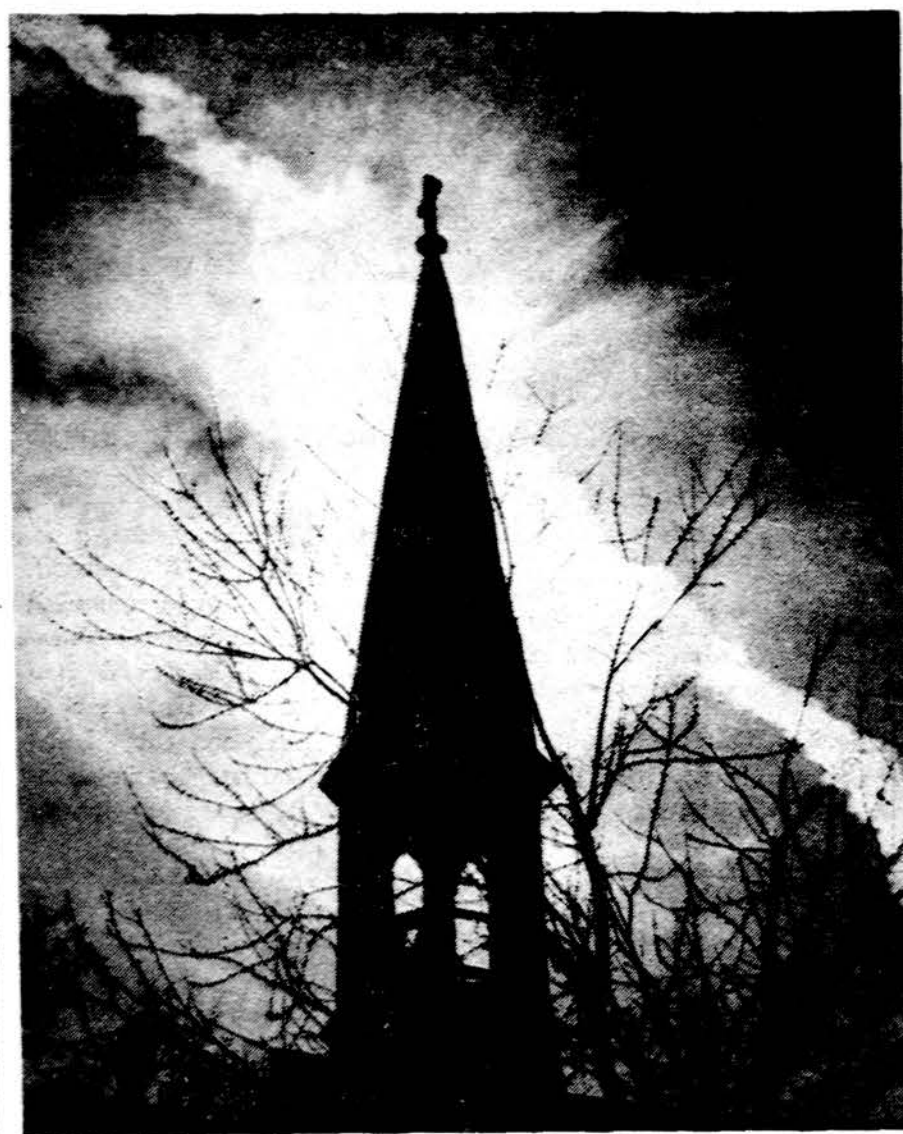
Visų pirma pasaulio kilmė. Pasaulio atsiradimas yra Teilhardui ne jo kildinimas dieviškuoju veiksmu iš nebūties, bet pradinio daugio vienijimas: „kurti yra vienyti“ (plg. DDK, 249). Nebūties būties stokos prasme Teilhardo yra vadinama „tuščia sąvoka ir pseudoidėja“ (Lex II, 197) „Absoliutinės mirties (vadinasi, visiško išnykimo, Mc.) sąvoka yra taip lygiai absurdiška kaip ir niekio idėja“ (Pilger, 168). Tuo tarpu „tikrasis niekis, fizinis niekis, tasai, kuris stovi būties priekyje ir kuriame susitinka visų galimų pasaulių pagrindai, yra grynas daugis arba daugybė“ (t. p.). Saviję šisai daugis sudaro „išsklaidytą Dievo vienybės šėšėlį“ ir yra „absoliuti galia kildinti šį tą iš savęs“ (t. p.). Bet dėl to daugis dar „anaipol nėra antrasis Dievas“, kadangi iš savęs jo iš viso būti negali: „jo esmė yra be galo išsidūsi“ (t. p.). Jis yra tik Dievo priešybė arba jo polius: „Pradžioje buvo du būties poliai: Dievas ir daugis“ (t. p.). Mat, „Pirmoji Būties, pasak Teilhardo, tuo, jog pati save vienija, kad būtų, ipso facto kildina kitos rūšies priešybę jau ne savo širdyje (vadinasi, ne pati savyje), bet intus — sakyti teologai, Mc.), bet kaip sau pačiai priešingą polių“ (Lex I, 199). Tai ir yra „daugis: grynas daugis arba kurti galimas (creable) niekis“ (t. p.). Jo vaidmenį pasauliui kilti Teilhardas šitaip vaizduoja: „Be galo ištęstas ir be galo praskęstas, miegojo šis daugis, niekinis savo prigimtimi, prie Vienio ir Santaikos (t. y. Dievo, Mc.) antpodų. Ir štai atsitiko, kad gyvybe trykštantis Vienis stojo kovon su šiuo neegzistuojančiu daugiu, kuris Jam (Dieviui, Mc.) pastojė kelią tarsi priešybė ir iššūkis. Kurti tad yra

tirštinti, telkti, organizuoti, vienyti“ (Lex II, 197).

Čia nesimeisime palyginti šios iš tikro mitologiškai pavaizduotos pasaulio atsiradimo sampratos su krikščioniškąja kūrimo iš nebūties (creatio ex nihilo sui et subiecti) samprata: apie tai esame platokai kalbėję kitoje vietoje (plg. DDK 247-55). Čia tik pastebėsime, kad A. Paškaus pastangos šiuose Teilhardo mitologiniuose peluose ieškoti grūdų (plg. Paškus I, 2, 67) vargu ar bus vaisingos. Ką tik cituoti tekstai nerodo, kad juose slėptų koks nors sudėytas grūdėlis. Net ir pats Teilhardas savo pusseserei Marguerite Teilhard yra prisipažinęs (laiškas 1947 kovo 24), esą jo studijos apie daugį „filosofinis pagrindimas yra tik labai apytikris ir gali atrodyti net manichėjinis“ (Lex II, 198). Iš tikro kalbėti apie pradžioje buvusius du būties polius: Dievą ir daugį, skelbti buvusią tarp jų kovą, laikyti daugį Dievo priešybę, kilusią iš paties Dievo, ir kartu kitoje vietoje teigti, esą šis daugis „niekaados neegzistavo“ (Lex II, 198), reiškia arba vaikščioti manichėizmo bedugnės pakraščiu arba prieštarauti pačiam sau. Juk jei šis pradinis daugis iš tikro yra nebūties būties stokos prasme, tai jis, be abejo, niekad neegzistavo. Bet tuomet niekad nebuvo nė dviejų būties polių, nei kovos tarp jų, nei vienijimo iš Dievo pusės, nes nebūtyje nėra ko vienyti. Tuomet ir visa teilhardinė pasaulio atsiradimo samprata kaip daugio vienijimas yra gryna išmonė.

Iš kitos pusės, jei šis pradinis daugis yra ne nebūties, o „šis tas, tegu ir „be galo praskęstas“, kaip nori Teilhardas, tuomet iš tikro turime du būties polius: daugį ir Dievą; tada turime ir kovą tarp jų, ir vienijimą, ir — manichėizmą; bet tuomet, kaip sakoma, „daugis“ ir „niekis“ (vadinasi, kažkokia būtis, Mc.); nuo to jo sistema dar nesugrįš“ (Paškus I, 2, 67) yra mažų mažiausia netikslus: pati sistema nesugrįš (ji gal net sustiprės), bet sugrįš jos „krikščioniškumas. Juk jei pradžioje yra du būties poliai, o ne nebūties, tai Dievas yra tada ne Kūrėjas iš nebūties, o tik ano sau priešingo poliaus žiedėjas suvienytas jo pavidalais. Jis pasaulio nekuria, o jį tik apipavidalina — nuo pradžios ligi atgal. Manyti, kaip sako Paškus, kad „Teilhardo kūrimo teorijos svertis sudėtas ne kūrimo pradžioje, bet pabaigoje“ (t. p.) reiškia apgaudinėti patį save, nes koks kūrimas yra pradžioje, toks jis yra dabar, toks jis bus ir pabaigoje. Buves daugio žiedėjas pradžioje, Dievas lieka jo žiedėjas ir evoliucijos kaip vienijimo vyksmo gale. Nusigrįžimas nuo pradžios ir atsigrįžimas į pabaigą čia nieko negelbsti. Arba pradinis daugis yra nebūties (nihilum), tuomet nėra Teilhardo sistemos, atremtos į daugio vienijimą; arba anas daugis yra būtis (aliquid), tuomet nėra Dievo Kūrėjo, šaukiančio pasaulį iš nebūties savuoju „tebūnie“.

Vienybės vizija Teilhardo teorijoje prasiveržia aiškėn ne tik Dievo santykių su pasauliu, bet ir dvasios santykių su medžiaga. Dvasia ir medžiaga yra Teilhardui ne dvi ontologiškai skirtingos būtybės, „ne du dalykai“, kaip jis sako, „bet dvi būsenos, dvi pusės tos pačios kosminės medžiagos“; tai „dvi to paties objekto pusės arba, geriau sakant, du galiniai taškai, pažymį to paties judėjimo a quo ir ad quem. Medžiaga ir dvasia stovi viena prieš kitą ne kaip du dalykai arba dvi prigimties, bet kaip dvi pasaulio vidinės evoliucijos kryptys“ (Lex I, 335-36). Kitaip tariant, „kosminė medžiaga yra dvasia-medžiaga“ (Lex I, 335); ji slepia savyje tiek medžiagą,

Po rudenio dangum

Nuotrauka Algimanto Kežio, S.J.

gą, tiek dvasią kaip dvi būsenas, kurias ji keičia savo išsivystymo eigoje: evoliucija prasideda medžiaga (a quo) ir baigiasi dvasia (ad quem): „Dvasia atsiranda medžiagos išsiose ir jos veikimu“, būdingai sako Teilhardas (Lex I, 335). „Dvasia nėra antipodas, o aukštesnis medžiagos polius, pasiekiant ant-jungimo (sur-concentration) keliu“ (Lex I, 337). „Konkrečiai esama ne medžiagos ir dvasios, bet esama tik-tai medžiagos, tampančios dvasia“ (Lex I, 335). Kaip Dievas kuria, vienydamas pradini, be galo išsėdusį daugį, taip dvasia telkia, pasak Teilhardo, „vienybės galia, pakrikusią visuotiniame daugyje“ (t. p.). Todėl visiškai nuosekliai Teilhardas prieina išvados, kad „visatoje yra tik dvasia įvairiomis būsenomis ir įvairiais daugio organizacijos laipsniais“ (Lex I, 336). Evoliucijai vykstant, medžiagos virtimas dvasia vis plėtojama bei stiprėja, taip kad galų gale viskas yra tik dvasia. Teilhardas evoliuciją kartais ir vadiną „dvasine kosmogeneze“, nes „man egzistuoja jau tik tam tikra rūšis dvasios pasaulio“ (Lex II, 154). O jeigu dar „kosminėje medžiagoje ir yra skiriamos neišsilytin-ta, gyvoji ir mąstančioji sritys (zone)“, tai, pasak Teilhardo, „šie skirtingumai yra tik antraeiliai, kadangi jie skirsto tik psichinę vieno ir to paties apipavidalinimo aplinką (milieu)“ (t. p.). Užtat Teilhardo posakiai „yra tik medžiaga“ ir „yra tik dvasia“ nėra prieštaraujantį vienas kitam, kaip iš pažiūros atrodo, nes čia esama skirtumų tik išsivystymo atžvilgiu. Išsivystymo pradžioje esama tik medžiagos, išsivystymo pabaigoje — tik dvasios, o pats išsivystymas yra ne kas kita, kaip medžiagos virtimas dvasia. Ontologiškai betgi medžiaga ir dvasia yra vienas ir tas pats dalykas. „Dualizmas, kurio buvo laikomasi ligi šiol, sako Teilhardas, išsisklaido kaip rūkas, saulėi tekant“ (Lex I, 335).

Ontologinis monizmas — spiritualistinis ar materialistinis: esmėje visados tas pat — yra tad Teilhardo vienybės vizijos pagrindas dvasios ir medžiagos atžvilgiu. Čia ji išdėstoma, pasinaudodami A. Paškaus patarimu „pasiminti į rankas“ Teilhardo „terminologijos žodyną“ (Paškus I, 1, 15). Taigi pasiėmėme toki žodyną ir pacitavome aukščiau. Kitaip tariant, „kosminė medžiaga yra dvasia-medžiaga“ (Lex I, 335); ji slepia savyje tiek medžiagą,

gas kosminėje medžiagoje (iš kur mes zinome, kad toks diegas joje iš viso yra? Mc.) yra esmiškai skirtingas nuo savisąmonės (žmogiškosios dvasios) noosferoje“ (Paškus II, 17, 2), tai šis tvirtinimas gali būti išaiškinti ne „rūpestingai ir kruopščiai Teilhardo raštų analize“ (Paškus I, 1, 15), o tik iš vienos pusės susizavėjimu Teilhardo teorija, iš kitos — noru žūt būt šią teoriją suderinti su krikščioniškaisiais principais — net ir prievartaujant pačius tekstus. Štai kodėl mes pagrįstai abejojame, ar Teilhardo šalininkų interpretacija yra autentiš.

2

Gnoseologijoje Teilhardas, įtaigojamas vienybės vizijos, siekia sintetinio pažinimo kaip visatos vienybės atvaizdo sąmonėje. Jis priklauso į ligšioliniam mokslui persvarą analizės, kuri, tiesa, nuostabiai laiminti, sykiu tačiau skaldanti tikrovę ir todėl „nepajėgianti mūsų vesti ligi Dievo“ (Briefwechsel, 184). „Aš jaučiu, rašo jis 1923 m., kaip žemės aiškėjimas savyje neteikia jokios šviesos ir nerodo jokios išsities pagrindiniam gyvenimo klausimam“ (Lex II, 329). Jo pažiūra, „tikrovė yra išsilydusi mum iš rankų, ir kiekviena analizė vis labiau ją nuo mūsų tolia“ (Lex II, 159). Užtat visu įtaigumu Teilhardas siūlo naują mokslą, kuris „gilesniu bei sintetiskiau būdu“ susitelktų aplink visumą kaip savo objektą (Plg. Pilger, 135; Lubac, 233). Nes „mes dūstame dėžutiniuose (emboitements), mūsų uždaroje kategorijoje“; todėl reikia „jas suliedinti viena su kita ir suvesti sintezėn“ (Zanta, 80). „Atėjo laikas suprasti, kad net ir pozityvistinis visatos aiškinimas, norėdamas būti patenkinamas, privalo atskleisti tiek daiktų vidų (le dedans), tiek jų išlaukę (le dehors); tiek dvasią, tiek medžiagą. Tikroji fizika bus ta, kuriai vieną dieną pasiseks (parviendra) įjungti visą žmogų į ryšingą (coherente) pasaulio vaizdą“ (Mensch, 8; Lubac, 235).

Nuosekliai tad tiesa Teilhardui „yra ne kas kita, kaip visiškasis visatos ryšingumas (coherence) santykių su kiekvienu savo tašku“ (Lex II, 372). Tai stipriai primena Hegelį, kuris tiesa irgi vadino visumą: „Die Wahrheit ist das Ganze“. Tiesos gi kriterijai, pasak Teilhardo, yra rišlumas (coherence) ir vaisin-

gumas. „Mūsų protui, sako jis, bet kuri teorija yra juo tikresnė, juo daugiau tvarkos ji neša mūsų pasaulėvaizdžiui ir sykiu pasirodo esanti pajėgi stumti priekinė bei remti mūsų galą tirti bei statyti“ (Lex II, 372). Šiem žodžiam Teilhardas priduria dar trumpą, bet labai būdingą sakinį: „Tikra teorija = naudingiausia teorija“ (t. p.). Tai skamba marksistiškai, nes ir marksizmui tiesos kriterijus yra vaisinga praktika. Gal tuo galima būtų paaiškinti, kodėl Teilhardas mistiniame medžiagos regėjime šia-kalą vadiną „tiesa, kuri praeina“ (Lobgesang, 76). Mat, jei tiesos kriterijai yra teorijos rišlumas bei jos vaisingumas, tai praktika yra vienintelė sritis, kurioje šie kriterijai gali būti išmėginti. O praktika juk yra labai kintantis dalykas. Tuo pačiu kintanti darosi ir tiesa. Šiuo atžvilgiu Teilhardas pats pripažįsta, kad jo pažinimo samprata yra „griežtai priešinga dabartiniam mokslo pasauliui“ (Lex II, 159). A. Paškus teisingai vadiną Teilhardo viziją „bendrosios mokslinės hipotezės“ vardu; hipotezės, nereikalaujančios tokių įrodymų, kaip „patikrinimo, kontroliuojant tinkamus dydžius (pvz. bandymas laboratorijoje)“: tokios rūšies teorija yra „tikrinama logiško vingiumo ir vaisingumo mastu“ (Paškus I, 9, 417).

Bet kaip tik čia užtat ir kyla klausimas: ar iš tikro šie kriterijai gali būti kurios nors teorijos tiesos kriterijai? Sakysime: vargu rasime kitą logiškai vieningesnę arba, teilhardiškai kalbant, rišlesnę kosmologiją, kaip Aristotelio: pradedant pirmine medžiaga (protė hylē) ir baigiant nejudančiu judintoju (akinetos) čia viskas yra taip sukabinta vienas su kitu, jog nebelieka jokio plyšio. Antra, kas galėtų teigti, kad Aristotelio kosmologija nėra buvusi vaisinga ypač viduriniais amžiais, kuria remiantis buvo labai toli pasistumdama tiek filosofinių, tiek teologinių svarstymų srityse? Ir vis dėlto šis kosmologija pasirodė esanti klaidinga. Tas pat tinka ir marksistinei teorijai. Ir ji, pasak Le-nino, yra nulietas tarsi iš plieno galo, vadinasi, ir joje loginis rišlumas yra nuostabus. O savo vaisingumą ji patvirtina tuo, kad šian-dien jau pusė žmonių yra jos valdoma. Net ir Vakarai, anksčiau ją

niekintė niekine, pradeda ją vis labiau žavėtis, ypač akademiniis jaunimas, ne syki net ir krikščioniškasis. Tačiau iš tikro būtų naivu teigti, esą marksizmo logiškumas bei vaisingumas yra jo tiesos kriterijai. Nei mokslas, nei filosofija, nei teologija tokių tiesos kriterijų nepažįsta. Čia Teilhardas iš tikro yra teisus, prisipažindamas, kad jo pašar-mas mokslas yra griežtai priešingas bet kuriai dabartinio mokslo sampratai (išskyrus marksistinę).

Gal būt dėl to jis, 1940 m. baigdamas vienintelį sisteminių savo veik-lą „Le phenomene humain“, ir klausė: „Kokios įtakos turės šis dalykas, jeigu jam pavyks pasirodyti, kaip tikusi? Prieš mane sukils kar-tu ir gryn gamtininkai, ir gryn metafizikai“ (Pilger, 38; plg. Lubac, 231). Tai būdinga nuojauta, iš-reiškianti Teilhardo kelią į jo sva-žvilgiu Teilhardas pats pripažįsta, kad jo pažinimo samprata yra „griežtai priešinga dabartiniam mokslo pasauliui“ (Lex II, 159). A. Paškus teisingai vadiną Teilhardo viziją „bendrosios mokslinės hipotezės“ vardu; hipotezės, nereikalaujančios tokių įrodymų, kaip „patikrinimo, kontroliuojant tinkamus dydžius (pvz. bandymas laboratorijoje)“: tokios rūšies teorija yra „tikrinama logiško vingiumo ir vaisingumo mastu“ (Paškus I, 9, 417).

Kame slypi šio nepritrimo prie-tas-tis? — Teilhardo, kaip ir kitų visuotinio arba pilnutinio mokslo šalininkų (plg. Vl. Solovjovą) klai-da yra ta, kad jie, pradėdami šį „sintetinį mokslą“, visų pirma ne-pasiklausia, ar iš viso tokiai moks-las yra gnoseologiskai galimas. Ar galimas mokslas, kuris būtų vizijos apsprestas ir jos nešamas? Šį trū-kumą pastebi net ir toks Teilhar-dui didžiai palankus aiškintojas kaip H. de Lubac, sakydamas, esą juo labiau Teilhardas kritikavo da-bartinį mokslą, juo labiau jam rei-dien jau pusė žmonių yra jos val-domi. Net ir Vakarai, anksčiau ją

niuose“ (Lubac, 237). Tuomet jis būtų pastebėjęs, kad jo pastanga apimti visuotinybę niekad nėra ir negali būti patikrinta kokiomis nors patirties priemonėmis. Ji gali būti tik mistinės — intuityvinės vizijos projekcija į pažinimo plotmę. Tuo tarpu pažinimas tokios projekcijos kaip tik pakelti negali. Savo metu jau Aristotelis įrodinėjo, kad „visuo-tinio mokslo (ton panton epistēmē) nėra. Kiekvienas mokslas atsideda kurios nors ypatingos daiktų rū-šies savybėn“ (cit. I. Duering, Aristoteles, Heidelberg 1966, p. 273). Tai reiškia: kiekvienas mokslas įstengia aprėpti tik vieną kurią tikrovės dalį arba tik vieną kurį tikrovės atžvilgį. Mokslas, kuris many-tų galis aprėpti visumą, užuot bu-vęs sintezė, virstų dirbtiniu pažin-čiu dëllojimu šalia viena kitos ir tuo pačiu — pseudomokslu. Tai bū-tų tik enciklopedizmas ar sinkretiz-mas, kurie kaip tik sunaikina moks-lo esmę.

Jei tad A. Paškus mano, esą psi-chologo parašyta knyga, „apimanti visą žmogaus gyvenimą nuo zigo-tos (apvaisinto kiaušinėlio, Mc.) ligi gilių senatvės“; knyga, kuriai jos autorius panaudoję „nau-jausius psichologijos, biologijos bei sociologijos mokslų duomenis, su-vedamas juos į prasmingą visumą sintetinės teorijos formą“, — esą ši-tokia knyga „bent metodo atžvil-giu“ būtų moksliska (Paškus II, 17, 1), tai jis čia maišo sistemą su sinteze. Galima įvairių mokslų duomenis susisteminti, bet negali-ma jų susintetinti, nes sintezė yra vienas iš pažinimo būdų, kuris, kaip ir kiekvienas kitas būdas, patiria tikrovės dalį, o ne jos vi-sumą. Tuo tarpu sistema anaipol nėra visuma, nes ji yra dalių pasė-ka. Sistema yra visumos priešingy-bė, kadangi dalis visumoje yra šio-sios išsiskleidimas: visuma yra pir-mesnė už dalį. Sistemoje gi dalis yra pirmesnė už sistemą. Nuosekliai tad Paškaus įsivaizduotas veikalas, nors ir būtų labai reikalingas kaip vadovėlis pedagogine prasme, joki-u atveju neperžengtų sistemos sienų ir nebūtų jokio naujo „sintetinio“ mokslo pradžia, kaip to norėjo Teil-hardas.

Tai anaipol nėra dabartinio

(Nukelta į 7 psl.)

Philomena Says

CHICAGO SAVINGS IS NOW PAYING

5.39% 5.92% 6.003%

Annual Yield
on 3%
Passbook Accounts
Daily Interest

Annual Yield
on 5%
90-Day Notice
Accounts
\$100 Minimum

Annual Yield
on 5%
90-Day Savings
Certificates
\$1,000 Minimum

6.81%

7.08%

7.35%

Annual Yield
on 6%
One Year Savings
Certificates
\$1,000 Minimum

Annual Yield
on 7%
30-Month Savings
Certificates
\$5,000 Minimum

Annual Yield
on 7%
Four Year Savings
Certificates
\$1,000 Minimum

7 1/4%

on Four Year Savings
Certificates
\$10,000 Minimum

6.727%

Annual Yield

For 49 years, savers at near-\$100 million
Chicago Savings have become accustomed to
the highest rates permitted by law. It is
possible to offer the above yield where earn-
ings remain undisturbed and are com-
pounded for a year or more.

CHICAGO ★★★★★

savings and loan association

6245 south western avenue 476-7575

• Passbook Savings Earn From Day
of Deposit to Day of Withdrawal

(Atkelta iš 4 pusl.)

mokslo kaltė. Tai būtina išplauka iš pačios žmogiškojo pažinimo, o tuo pačiu ir mokslo prigimties: mes pažįstame tik dalimis ir tik iš dalies. Tikrovės visumos protu apimti niekad neįstengiamie (plg. Melsen, 13). Be abejo, tai žmogų neramina, ir jis nekarta stengiasi šaukti intencijos, vizijos, regėjimo ar įkvėpimo, kad pralaužtų dalies rėmus. Viso to neigti negalima ir nereikia. Esama ir intencinių įžvalgų, ir vizijų, ir regėjimų, ir įkvėpimo. Tačiau kai tik mėginame jų turinį paversti moksline teorija, tuojau mūsų pastangos atsidažia ir pažinimo prigimtį ir arba suskyla, virstamos įvairiais mokslais, arba lieka išmonė, nepatikinama jokia patirtimi. Tokių visuotinių teorijų ar hipotezių Vakarų mirties istorijoje yra buvę ne vienai: Joachim de Fiore, G. Vico, A. Comte, K. Marx, O. Spengler — tai tik pora pavyzdžių šiam reikalui. Palygintos su Teilhardo teorija, visos šios visuotinės hipotezės buvo dar labai kuklios, nes jos apsirėžė tik žmonių istorija. Tuo tarpu Teilhardas ir savo teoriją įraukia ne tik žmonių istoriją, bet ir medžiagą, ir gyvybę vyksmą. Teilhardo teorijos objektas yra visa savo pilnybėje — tiek gamtinis, tiek antgamtinis atžvilgis. Regėdamas mistinėje savo vizijoje visatą kaip „nuostabią sintezę“, jis ir savo gnosologijoje lieja sintezės visas pažinimo kategorijas.

Bet kaip tik todėl šis „sintetinis“ Teilhardo mokslas ir netenka pagrindo. Juk juo kuri teorija yra visuotinė, juo smarkiau ji susikerta su pažinimo prigimtimi — pažinti tik dalimis ir tik iš dalies. O juo labiau ji šios pažinimo prigimties nepaiso, juo mažiau ji yra mokslinė. Pilnutinė visuotinė teorija pasiekia tokio laipsnio, jog ji tampa visiškai nemokslinė: joje vyrauja tiksliai vizija (plg. Lubac, 265). Galima šią viziją tikėti, galima ją žavėtis, bet jos negalima nei vadinti, nei laikyti mokslo. Teilhardo teorijai tai tinka visu sveriu, nes ji, kaip sakyt, apima visą medžiagą, gyvybę, dvasią, Dievą; evoliuciją, istoriją, eschatologiją; kūrimą, atpildymą, perkeitimą; vienijantį visatos vyksmą ligi galutinės plėtomos sąjungoje su Kristumi. Šioje teorijoje telpa visos sritys, visi objektai, visi atžvilgiai. Betgi šitokio visuotinio teorija kaip tik todėl ir tegali būti tik vizija — daugiau nieko. Tai ne kas kita, kaip Krikščionybės skelbiamas „palaimintojo regėjimo — visio beatificai“ perkėlimas į mūsų tikrovę, kurioje tokio regėjimo nėra ir negali būti. Pilnatvę suvokti galima tik Dievui ir tik per Dievą — ne atvirščiai. O kol Dievas yra mūsų suvokiamas tik dalimis, tol ir tikrovę pažįstame taip pat tik dalimis. Galima šį mūsų pažinimo netobulumą apgailestauti, galima pilnutinio pažinimo ilgtis, bet jo negalima pasiekti, kuriant kažkokį „sintetinį mokslą“ (plg. Melsen, 124). Klausiti tad, „ar Teilhardo žemės ir dangaus tikėjimų sintezė nėra pats veiksmingiausias iššūkis Markso „religijai“ (Paškus I, 3, 102), reikiama nepastebėti, kad tiek Teilhardo „sintezė“, tiek Markso „religija“ buvo joje pačioje gnosologinėje plėtmėje: abi jos yra nepatikinamos vizijos. O pritaikius marksizmui paties Teilhardo peršamus tiesos kriterijus — rišlumą ir vaisingumą — tur būt marksizmas nesunkiai prašoktų Teilhardizmą.

3

Teilhardo šalininkai labiausiai piktinasi teiginiu, esą Teilhardas įaukias įvairias tikrovės ploktes ir įvairių mokslų metodus. H. de Lubac net pastebi, kad jeigu yra priekaištas, bendras Teilhardo kritikam, tai jis kaip tik ir glūdis įtartyje, kad Teilhardas „visa užtrina ir visa sujaukia“ (Briefwechsel, 128). Ir štai, šis priekaištas Teilhardo gynybos kaip tik labiausiai ir erzina. Tai patyrė šių laiškų autorius (plg. Paškus I, 9, 416; Paškus II, 17, 1-2), apkaltintas, nesupratus „Teilhardo metodo“ (Paš-

kus II, 17, 2). Tai patyrė ir N. A. Luyten, parašęs studiją „Teilhard de Chardin. Naujasis mokslas“ (Freiburg Br. 1966), kurioje jis, kaip pats sako, „kritikavo Teilhardo metodo nepakankamumą“ ir dėl to „susilaukė karčių kaltinimų iš susižavėjusių Teilhardininkų“ (Civ, 438). Tačiau ar anas priekaištas iš tikro kyla iš kritikų nepajėgumo bei nepastabumo? O gal gi „sintetinis mokslas“ iš viso negali turėti kito metodo, kaip tik jaukti jau esamus metodus? Juk jeigu pati mūsų pažinimo prigimtis mum užveda kelią į visuotinės mokslinės teoriją, tai kokių gi kelių (metodų = kelias) mes galėtume šią užtvartą apseiti? Kas mėgina kurti „sintetinį mokslą“, tas yra tiesiog versta vertimas jaukti ir tikrovės ploktes, ir pažinimo metodus. Teilhardas savo raštais tai patvirtino labai įtaigiai.

Pirmasis, kuris kritikavo Teilhardo metodinį priėjimą prie tikrovės, buvo žinomas prancūzų katalikų filosofas Maurice Blondel. Tarpininkaujant tėv. A. Valensin — SJ, Teilhardas buvo pasiuntęs Blondeliui 1919 m. keletą savo raštų ir gavo iš jo du ilgokus atsakymus (plg. Briefwechsel, 19-27, 38-47). Savo pastabose Blondelis visų pirma įspėja Teilhardą nepaversti aiškinamuoju principu to, kas dar reikiama išaiškinti (plg. Briefwechsel, 24). Kitaip sakant, negrįsti vienos hipotezės kita hipoteze, neaiškinti tikrovės analogija ar simboliu, nes tiek hipotezė, tiek analogija ar simbolis patys dar reikalingi išaiškinti. Gražų šios Blondelio peikiamos klaidos pavyzdį pateikia mums. A. Paškus. Norėdamas gelbėti, kaip sako, Teilhardo „samonės diegą nuo materialistinės interpretacijos“ (Paškus II, 17, 2), jis, remdamasis E. R. Baltazaru, naudoja šiam reikalui „moderatojo proceso“ hipotezę (plg. Paškus I, 1, 16-18). Apie šį „moderatojo proceso“ kaip tik kalbėsime vėliau kitoje vietoje. Čia tik norime pastebėti, kaip viena neįrodyta hipotezė mėginama grįsti kita neįrodyta hipoteze. Juk Teilhardo „samonės diegą“ kiekvienoje medžiagoje yra prielaida — daugiau nieko. Nūn, šiai prielaidai gelbėti nuo materializmo Baltazaras, o kartu su juo ir Paškus, konstruoja kitą hipotezę, vad. „moderatojo proceso“. Betgi ar nereikėtų visų pirma įrodyti, kad tokio „moderatojo proceso“ tikrovėje esama? Ar nereikėtų įrodyti, kuo jis skiriasi nuo visiem žinomam ir kiekvienoje būtybėje esančio vyksmo kaip jau esančio subjekto išsiskleidimo ligi savos pilnatvės? Ir tik tai padarius, galima būtų „moderatojo proceso“ naudoti kaip įrodytą dalyką kitam dalykui įrodyti. Tuo tarpu Baltazaras ir Paškus atvejo vienas neaiškias dalykas (samonės medžiagoje) mėginama paremti kitu dar neaiškesniu dalyku (moderatojo procesu). Štai nuo ko įspėjo Blondelis Teilhardą ir štai kas galioja taip pat ir Teilhardo šalininkams.

Antras dalykas, kurį Blondelis priekaišta Teilhardui, yra analogijų, simbolių, vaizdų naudojimas. Nebūdami vienaprasmiški, jie prideda norimą išreikšti mintį, tuo ją arba aptemdindami arba net iškreipdami. O norint, kad jie tiktų, reikia visų pirma juos pačius tinkamai apibrėžti, aiškiai nurodant, kas norima jais pasakyti. Štai kodėl Blondelis Teilhardui ir rašė: „Reikia rūpestingai vengti tenkintis simboliu, vaizdais, klaidinančiais įvaizdžiais, kurie yra juo nepakankamesni bei klaidingesni, juo mum atrodo esą tinkamesni bei suprantamesni“ (Briefwechsel, 24-25). Kadangi tokių vaizdų bei simbolių Teilhardo raštuose knibždėte knibžda, todėl juose, kaip S. Officiu kongregacijai pastebi (plg. I laiško 2 p.), taip pat knibždėte knibžda ir dviprasmybių. Sakysime: ką gi pasako šitos Teilhardo teiginys: „Savam atbaigimui Kristus turi rasti pasaulio viršūnę, kaip savam pradėjimui jis turėjo rasti moterį“ (Lex I, 301)? Nėra abejonės, kad „pasaulio viršūnę“ čia yra kažkokia alegorija. Tačiau ką ji reiškia? Kas ją sudaro? Kur ją rasti? Viso to nežinant, lygiagrečiai tarp Kristaus atbaigimo (irgi paaiškinimo reikalinga sąvoka) ir Kristaus pradėjimo lieka

nieko nesakanti. Arba vėl: ką gi išaiškina tokios analogijos bei simboliai, kaip: sielos yra „dvainiai pasaulio atomai“, dangus ir pragaras yra „dvi tos pačios energijos apraiškos“ (plg. DDK, 223). Teilhardo pašaukimas esąs „asmeninti pasaulį“ (Geheimnis, 227) ir t. t. Juk jeigu posakius „atomai“, „energijos apraiškos“, „asmeninti“ suvoksime tiesiogine prasme, kaip įprasta moksle, tai visi anie Teilhardo teiginiai bus nesąmonės. Suvokiame gi analogine prasme, jie lieka nebylūs, nes nežinome šių analogijų reikšmės. Štai kame slypi pagrindinė Teilhardo metodo klaida: aiškinti neaiškų dalyką dar neaiškesniu. Todėl, mūsų pažiūra, yra teisinga O. A. Rabut OP, sakdamas: „Būtų buvę gera, jei Teilhardas būtų daugiau kritiškai pats save ir sudaręs griežtesnį savo teiginių balansą, apžėdamas jų tikrumą ir skirdamas, kas priklauso kosmologijai, kas filosofijai ir kas religijai“ (Rabut, 84).

Šia pastaba paliečiame tolimesnį ir patį svarbiausią Blondelio priekaištą Teilhardui. Išreikštą laisvė B. de Solages (1947 m. vas. 16 d.), būtent: „Tai, kas priklauso metafizinei religijai ir net antgamtinę tvarkai, Teilhardas nutraukia į fenomenalinę ir prigimtąją plotmę“ (Briefwechsel, 63). Be abejo, lengva būtų ir Blondeliui atsakyti, esą jis Teilhardo irgi nesupratus, kaip tai Teilhardo gynybai paprastai atsako jo kritikams. Bet ar šitoks atsakymas nėra per pigus? Šių laiškų autorius yra savoje kritikoje patikėjęs ne vieną tokio plitimai maišymo pavyzdį (plg. DDK, 218-27). Kaip papildą jis norėtų čia pridurti dar vieną, kuris Blondelio priekaištą ypač vaizdžiai pagrindžia. Atsakymas kartą į vieno netikintinio abejones ryšium su popiežiaus neklaidingumu, Teilhardas šitaip į paaiškino: popiežiaus neklaidingumo dogma „yra ne kas kita, kaip atitiktum didįjį smagenėjimo (céphalisation) dėsni, valdantį visą biologinę evoliuciją“ (Lubac, 277). Mat, pasak Teilhardo, smagenėjimas — smagų didėjimas bei tobulėjimas — esąs bendras evoliucijos dėsnis; Bažnyčioje šis dėsnis iš-

(Nukelta į 6 pusl.)

1957 m. „Pelkių Žiburėlio“ redaktoriai: Algimantas Mackus ir Dalia Juknevičiūtė.

„Pelkių Žiburėlio“ redaktoriai 1972 m. Dalia Bylaitienė ir Romas Sakadolskis.

NEGESTANTIS PELKIŲ ŽIBURĖLIS

(Atkelta iš 3 pusl.)

jiems tenka daug mokyti iš mūsų teatrų, dailiojo žodžio meistrų. Be jų pagalbos ir pavyzdžių, jaunam skaitytojui nebūtų lengva.

— Per tokią ilgą metų eilę „P. Z.“ dalyvavo visa virtinė aktorių ir jaunų taktininkų. Galėtumėt suminti jų pavardes?

— Bandyti. Jei ką netyčiomis išleisiu — atleiskite — tai bus be blogos valios. Per tiek metų ir mūsų archyvas išsibarstė, o ta atmintis nevisada tobula. „P. Z.“ yra dalyvavę šie aktoriai: J. Akstinas (mirus), J. Balutis, K. Baltrušaitis, L. Barauskas, L. Barčaitis, A. Brinka, J. Blekaitis (aktoriaus rašytojas), J. Cijuneliene, A. Dikinis, Antanas Gustaitis (aktoriaus rašytojas), K. Gandrimas (mirus), D. Juknevičiūtė, V. Juodka, H. Kačinskas, J. Kavaliauskas, J. Kelečius, V. Kerbelis, S. Kęsgaila, Z. Kevalaitis, S. Kielaitis, A. Kurauskas, H. Kurauskas, K. Ozelis, M. Lemešytė, B. Malaškievič, R. Matulevičiūtė, A. Mironas, O. Mironienė, J. Monkutė, I. Nivinskaitė, O. Petrukevičiūtė, E. Petrokaitė, S. Petkus (mirus), B. Pūkelevičiūtė (aktoriaus rašytoja), J. Raudonis, A. Rūkas (aktoriaus rašytojas, miręs), V. Sabals, S. Sant-

varas (poetas), F. Sideravičiūtė, R. Simanikštis, V. Skaisgiris, M. Smilgaitė, A. Skėma (aktoriaus rašytojas, miręs), A. Urbonas, V. Vaičiūnaitė, J. Valentinas, V. Valiukas, K. Veselka, E. Vilutienė ir V. Zukauskas. Be to, programomis mus rėmė Montrealio Lietuvių Dramos teatras, paruošdamas specialiai „P. Z.“ valandėles. Esame pasinaudoję ir S. Pautienienės iš L. A. literatūrine programa.

Dažnai aktoriams talkino D. Kurauskienė, N. Stakauskienė, J. Vienušienė, J. Lintakas ir L. Smulkštys. Mūsų balsuose turėjome sambūrio šviesos narius, vėliau Antrojo Kaimo dalyvius ir visą Margučio štabą...

Jaunieji taktininkai buvo: L. Alenskis, A. Barauskas, A. Byla, A. Bylaitė, V. Bilaišytė, Z. Bilaišytė, J. Bradūnas, J. Jakštys, E. Momkus, A. Naris, E. Pakštaitė, A. Regis, Alg. Regis, L. Regis, R. Sakadolskis, Z. Sriubaitė, K. Stonkutė, I. Stravinskis, R. Vasilevičius, G. Visockytė ir V. Zvynytė.

Specialiais muzikiniais efektais, muzika ir dažnai jos atlikimu „P. Z.“ rėmė muzikai G. Gudauskienė, Z. Lapinas, A. Nakas ir B. Pakštaitė.

— O kaip su autoriais?
— Beveik visi: nuo Donelaičio iki Bilaišytės.

— Kokie jūsų artimiausi ateities planai?

— Šalia meninio aktorių skaitymo, stengsimės įrašyti ir pačius autorius, skaitančius savo kūrybą. Mums atrodo, kad tai yra būtina, lygiai kaip ir dabar sukami filmai apie mūsų menininkus ir veikėjus.

— Kada pradėsite 1973-74 metų sezoną?

— Šių metų lapkričio pirmą dieną.

— Ar „P. Z.“ valandėlėmis domisi liuanistinės mokyklos? Kiti JAV miestai?

— Kiek žinome, Donelaičio mokyklos kai kurie mokytojai kreipia ypatingą dėmesį ir skatina mokinius klausyti. Mūsų juostelių kopijomis naudojasi New Yorko, New Jersey, Philadelphia, Toronto, Vancouverio liuanistinės mokyklos. Esame nusistatę ir į Los Angeles, tik iki šiol nežinome, ar jos ten praskambės. Artimiausiu metu Pietų Amerikos liuanistai taip pat bus aprūpinti „Pelkių Žiburėlio“ literatūrinėmis valandėlėmis.

— Dirbate tikrai kultūringą ir pasisėmusį visuomeninį darbą. Atrodytų, kad tai būtų Lietuvių Bendruomenės kultūros skyriaus uždavinys. Ar gaunate iš jos kokios paramos? O gal Lietuvių Fondas padeda?

— Iš niekur jokios paramos negauname. Tiesa, jos ir neprašome. Išlaidas dengiame iš savo kišenės ir didele dr. Bylos parama juostoms. Kiekvienas susipratus išieivijos liuanistų turėtų saime įnešti tam tikrą duoklę mūsų kultūros ir meno palaikymui. Lietuvių dramų aktoriai, atrodo, bus bene patys dosningiausi. Visi jie verti didelės pagarbos ir dėkingumo.

Mums, redaktoriams, atrodo, kad reiktų tam tikroms liuanistams kultūriniam gyvenimui atstovaujantiems ir ji remiantiems įstaigoms prisiminti patį Margutį. Metams slenkant, nusidėvi aparatai, reikia remonto, yra būtina kaip nors gelbėti senojo archyvo plokšteles, kurios yra dalis mūsų išieivijos kultūros istorijos, jau nebeapkartojamos. Tam tikslui būtina.

(Nukelta į 6 pusl.)

HOLD IT!

We have a savings plan for your financial future ... and you'll like saving with us. Ask your friends and neighbors about St. Anthony Savings!

Annual Yield	Quarterly Yield	Monthly Yield	CLASSES OF SAVINGS:	Minimum Deposit	Per Centage
7.627	7.418	7.372	4 years CERTIFICATE OF DEPOSITS	\$10,000.00	7 1/4%
7.354	7.149	7.118	4 years CERTIFICATE OF DEPOSITS	\$5,000.00	7%
7.082	6.992	6.882	2 1/2 years CERTIFICATE OF DEPOSITS	\$5,000.00	6 3/4%
6.812	6.644	6.600	2 years CERTIFICATE OF DEPOSITS	\$5,000.00	6 1/2%
6.541	6.387	6.352	1 year CERTIFICATE OF DEPOSITS	\$5,000.00	6 1/4%
5.396			PAID-UP SAVINGS PASSBOOK	\$ 100.00	5 1/2%
5.126			OPTIONAL SAVINGS PASSBOOK	\$ 10.00	5%

PAS MŪS NE VISI DARBININKAI YRA LIETUVIAI, BET KIEKVIENAM SKYRIUJE GALIMA SUSIKALBĖTI LIETUVISKAI.

Saint Anthony Savings MEMBER F.S.I.C. WASHINGTON, D.C.

1447 South 49th Court Cicero 60650
Telephone 656-6330 and 642-3995
JOSEPH F. GRIBAUSSAS, Vėdėjas

Of en Mon. 9-8, Tues.-Thurs. Fri. 9-5. Sat. 9-1; Closed Wed. & Sun.

Cosmos Parcels Express Corp.

Licensed by VNESHPOSYLTORG

Gera pažįstama firma, kuri, per daugelį metų skubiai ir tiksliai patarnauja savo skaitlingą klientūrą, slunčiančią:

DOVANAS-SIUNTINIUS Į LIETUVĄ, LATVIJĄ, ESTONIJĄ, UKRAINIJĄ ir t. t.

GAVEJAS NIEKO NEMOKA.
TOKSTANCIJAI KLIENTŲ PATENKINTI.
VISI SIUNTINIAI APDRAUSTI.
GARANTUOTAS SKUBUS IR TIKSLUS PRISTATYMAS

Visuose mūsų skyriuose rasite didelį kiekį įvairių aukštų kokybės prekių prieinamomis kainomis.

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.
affiliated with PODAROGIFTS, INC.
prima užsakymus dovanų paįmėjimams, automobiliams, baldams, televizijų aparatams, radijo transistoriams, magnetofonams (tape recorders) ir daug kitoms dalykams, taip pat BUTAMS savo gimnams ir draugams gyvenantiems Lietuvoje ir Sovietų Sąjungoje.

Informacijų ir nemokamų katalogų prašykite mūsų vyriausioje įstaigoje ir visuose mūsų skyriuose.

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.
488 MADISON AVENUE
(tarp 51 ir 52 g-vės)
Floor 21st
NEW YORK, N. Y. 10022
Tel.: (212) 758-1150/1

SKYRIAI:

NEW YORK, N. Y. 10003, 45 Second Avenue	Tel: AL 4-5456
NEW YORK, N. Y. 10011, 135 W. 14th Street	CH 3-2583
BOSTON, Mass. 02118, 271 Shawmut Avenue	LI 2-1767
BOSTON, Mass. 02127, 389 West Broadway	268-0068
BUFFALO, N. Y. 14206, 332 Fillmore Avenue	TL 6-2674
CHICAGO, Ill. 60622, 2222 West Chicago Avenue	BR 8-6966
CHICAGO, Ill. 60608, 3333 So. Halsted Street	WA 5-2737
CLEVELAND, Ohio 44134, 5879 State Road	884-1738
IRVINGTON, N. J. 07111, 762 Springfield Avenue	ES 2-4685
GRAND RAPIDS, Mich. 49504, 636-38 Bridge St. N. W.	GL 8-2256
HAMTRAMCK, Mich. 48122, 11333 Jos. Campau Ave.	365-3255
HARTFORD, Conn. 06106, 518 Park St.	246-9473
LAKEWOOD, N. J. 08701, 241 Fourth St.	FO 3-8569
LOS ANGELES, Calif. 90022, 960 S. Atlantic Blvd.	AN 1-2994
NEW HAVEN, Conn. 06511, 1329 Boulevard	LO 2-1446
NEWARK, N. J. 07106, 698 Sanford Avenue	373-6783
PASSAIC, N. J., 176 Market Street	GR 2-6387
PATERSON, N. J. 07650 — 60 Broadway	Tel. 345-2028
PHILADELPHIA, Pa. 19122, 1214 N. 5th St.	Tel. PO 3-4818
PHILADELPHIA, Pa. 19141 — 4925 Old York Rd.	Tel. GL 5-9586
PITTSBURGH, Pa. 15203, 1307 E. Carson Street	HU 1-2750
SAN FRANCISCO, Calif. 94115, 2076 Sutter Street	FI 6-1571
WATERBURY, Conn. 905 Bank Street	PL 6-6766
WARREN, Mich. 48092, 28200 De Quindre, 1/2 Block North of 12 Mile Road	Tel. 751-6760/1
WOODHAVEN, N. Y. 11421, 94-08 Jamaica Ave.	Tel. 441-4712
WORCESTER, Mass. 01610, 144 Millbury Street	SW 8-2868
YOUNGSTOWN, Ohio 44503, 309 W. Federal Street	RI 3-4440
IRVINGTON, N. J. 07111, 1082 Springfield Avenue	374-6446

Laiškas redakcijai

Apie Visvydo druską Jankaus "Užkandžiui"

Mielas redaktorai,

Gal lešite bent keletu žodžiu atsilipti į Pr. Visvydo straipsnį "Apie stovintį ir judantį gyvenimą", kuriame jis recenzuoja aušingio Jankaus prozos knygą "Užkandžiui"?

Nenoriu ginčytis su recenzento literatūrinio skoniu ir net su jo literatūrinės vertės išvada. Vienas patinka tokio skrupulio proza, kitiems — kitokio. Recenzentų kvičias čia būtų bereikšmis.

Man tik įstigo dėmesin Pr. Visvydo išsikišus skaitytui straipsnio gale: "...ar pasakojimo forma šį sykį pakyla viršūnėn, tai jau kitas reikalas. Teatsakojimas patys skaitytui. Nors tai netikras kvietimas (Visvydas ne laukia skaitytui balso ir sekančių sakinių pats pradeda klausimą atsakinėti), vis dėlto neiškenčiu jį nepasinaudojęs. O skaitytui marškiniai čia užsidėti jaučiuosi turįs teisę, nes "Užkandžiui" esu paerskaitęs tris kartus.

Pr. Visvydas čia cituotą paklausimui implikuoja ir atsakymą: ne, pasakojimo forma nepakyla viršūnėn. Sutinku — pačion viršūnėn nepakyla. Bet ne dėl to, kad Jankaus pasakojimas "Užkandžiui" novelėse būtų labai netobulas, o todėl, kad Jankui nelabai jau yra kur kilti. Jo pasakojimo forma jau gan arti tos sunkiai apibrėžiamos viršūnės. Su tuo, tur būt, sutiks ir pats recenzentas, nebent norėtų atsikurti pirmąjį savo straipsnio sakini: "Mūsų novelistikoje Jurgis Jankus įsitvirtino kaip gabus pasakotojas, kuris niekad neapvilia nei kalba, nei stiliumi, nei pasakojimo įdomumais".

Manęs tom visom literatūrinio amato dorybėm Jankus neapvylė ir "Užkandžiui" pasakojimuose. Ar rinkinio stilių ir kompoziciją darto "šnekežimo aistra", kaip kad tvirtina Visvydas, man šiuo atveju, padėjus recenzento švarką skrynion, nėra taip jau labai svarbu. Ir visai neatrodo, kad per daug šneka "visažinančiuoju pirmuoju asmeniu". (Beje, kiek prisimenu, visažinantysis yra trečiasis, o ne pirmasis, nes šis žino tik apie save, o anas — apie visus.) Jei žmogus kalba įdomiai ir įtikinčiai, aš su malonumu klausau ir nedejuoju, kad per ilgai. Aišku, ir "Sužieduotuves" ir "Mergaitę" galima būti išsunkti kaip sūrį, suslėgti ir dar išdžiiovinti. Toks produktas gal būtų patogus recenzentui, bet man — bekrūjis, nuobodus konspektas.

"Sužieduotuvių" herojus, žinoma, šneka daug. Bet kai įsikla, jis save geriau atveria, užmiršta pozą ir nesistengia tuosuoti savo silpnųjų. Tuo jis man suteikia šiais laikais ne taip lengvai perkamo pikto džiaugsmo — tyliai kientis iš jo silpnųjų, jo komiškių nesėkmių, gal truputį patronizuojančiai ji užjausti ir kartu pačiam jaustis pranašesniu; va, buvo bent vienas žmogus pasaulyje, kuris greičiau už mane sutirpdavo jaunos, dailios moters akivaizdoje, bent vienas labiau prieš savo žmogą drebėjęs. (Žinoma, jei galėčiau pilnai identifikuoti save su "Sužieduotuvių" pasakotoju, tuomet to džiaugsmo nebūtų, ir sakyčiau, kad Jankus plepa niekuis ir kad ji reikia mesti iš Bendruomenės už lietuvių šmeižimą.)

Arba anas mokytojas "Mergaitėje", tasai, pasak Visvydo, donžuaniško gymio senyvas vedėjas. Įdomus man ir jis, ir jo situacija, ir jo žvalumas, susiorganizuojant vis naujas, dailias kolėgas. Aišku, jo mylėjimo romantika man svetima ir pasenusi — jau ir mano jaunystės laikais, nors ir intensyviai mer-

ginas mylėdami, eilėraščių joms retas kuris berašydavom. Betgi žmogus "Mergaitėje" nėra ilgaiplaukis "playboy" su keturiais bėkni jachtose, tai kodėl jam neleisti išsakyti savo širdgėlą šneka nepriklausomybės laikų įsimylėjusio mokytojo, kokių jis ir yra? Ypač kad jis pasakojasi nuoširdžiai, nemeluoja ir nevaizdina. Tegu sau pasakoją, o aš su idomumu laukiu, kaip pagaliau ta nauja mokytoja ji "patvarkys", ir tikiuosi, kad galėsiu džiaugtis jo žlugimu: va, broleli, per gerai turėjai, tai dabar tau meilė atsikaitys penkis į tam tikrą vietą.

Baisiai nerimta šneka, mielas redaktorai, ir visai neliteratūriška. Bet jei jau porinam skaitytojo vardu, tai reikia atsiminti, jog skaitytui svarbu ne vien literatūriniai išraiškos. Pirmoji eilė jam reikia įdomaus, intriguojančio pasakojimo. Knygoje skaitytas ieško tikro, gyvenimiškai suprantamo ir spalvingo žmogaus, nelauktų situacijų, tiesioginės ar negatyvios identifikacijos su prozos herojais ir antiherojais. Per dideliu šnekežimu jis bodisi tik tada, kai kalba vaško muziejaus personažai, arba pats autorius (trečiuoju, ne pirmuoju asmeniu) leidžiasi į lankas, mokindamas istorijos, patriotizmo ar savo filosofiją.

Taigi, ir "Užkandžiui" atveju, kuomet Jankus mums atvedė visą būrį idomų, spalvingų ir gyvenimiškai įtikimų žmonių (o tai ne kasdieninis įvykis išėjusios prozoje), nėra ko čia baimintis dėl ištiesimo, dėl "šnekežimo aistros". Aišku, reikia ieškoti kompozicinio tobulumo, galima reikalauti stiliaus aukštumų — tokia jau recenzento duona ir pareiga. Bet tas spragas priminti lyg ir dedantis skaitytojo advokatas, yra neteisinga. Vilkėdamas recenzento švarką, gal būt, su daugeliu Visvydo pastabų sutikčiau. Bet dabar, kol dar dešimt skaitytojo marškiniai, tariau: ką jūs jau ten, ponas Visvydai, aš tai "Užkandžiui" smagiai skačiau, ir tegu tas Jankus šneka kiek tik nori ir kokiais tik nori asmenimis, kad tik liktų toks pat įdomus kaip iki šiolei.

Kęstutis Keblys

FESTIVALY ĮVERTINTI FILMAI

Mokslo ir pramonės muziejuje Chicagoje lapkričio 9 - 11 d. bus rodomi filmai, kurie Chicago tarptautiniame filmų festivalyje bus gavę aukščiausią įvertinimą.

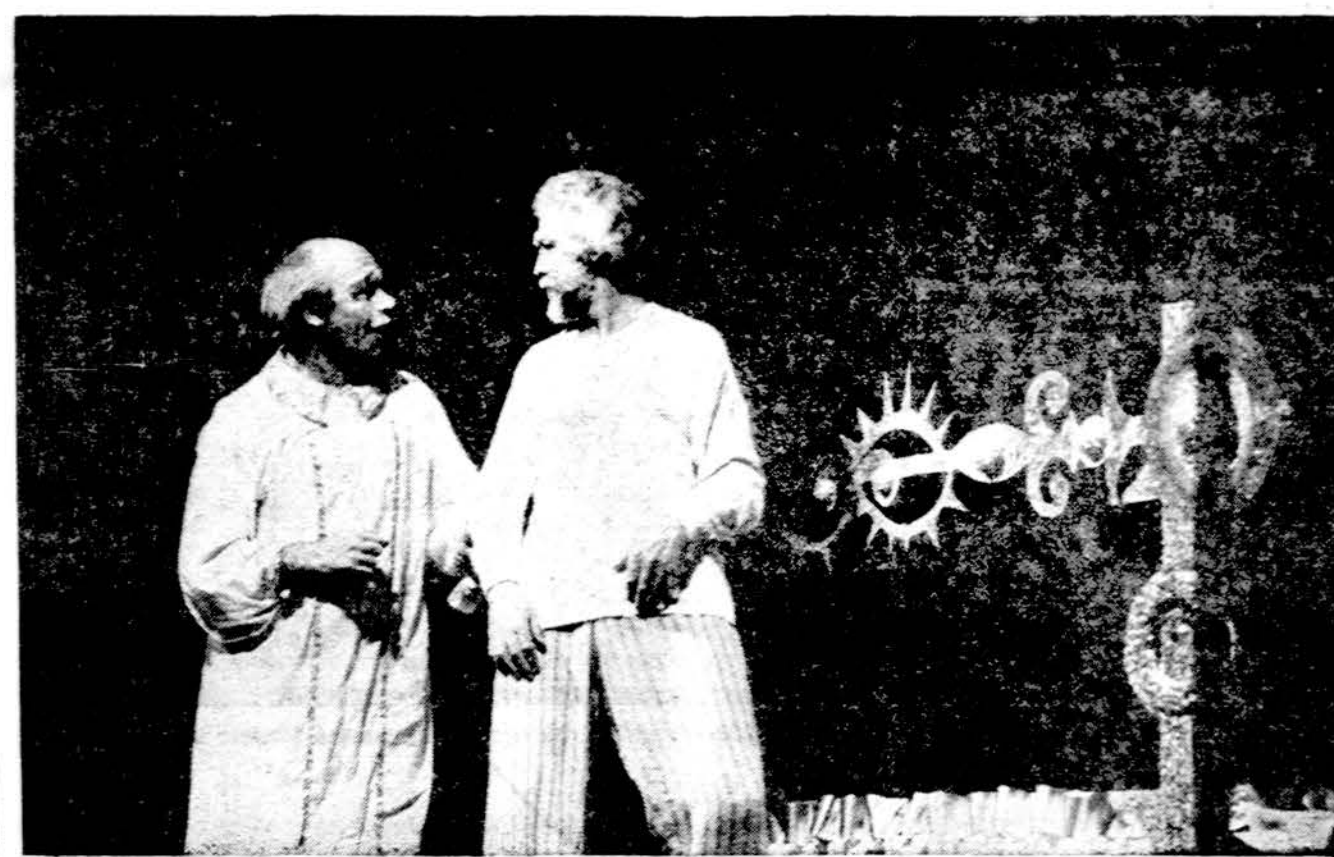
CRANE SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
B. R. PIETKIEWICZ, Prez.

2555 West 47th Street Tel. LA 3-1083
PLENTY OF FREE PARKING SPACE

7% Mokamas už 4 m. sertifikatus. Minimum \$5,000	6 1/2% Mokamas už 1 m. sertifikatus. Minimum \$1,000	5 1/4% Mokamas už investavimo sąskaitas
---	---	---

PINIGAI NEŠTI IKI 15 D. PELLO NUOŠIMCIUS NUO 1 D.
Dividendai mokami kas 3 mėnesiai.

ANTRAD. IR PENKTAD. 9 v. r. iki 12 v. d. Tredad: uždaryta. PIRMAID. IR KETVIRTAD. 9 v. r. iki 5 v. v. Tredad: uždaryta. 9 v. r. iki 9 v. v.

Scena iš V. nco Krėvės "Raganai": Jonas Kukis kairėje (Leonas Barauskas) ir Kazys Gugis (Jonas Kelecius) prie dangaus vartų. "Raganai" statomas šį šeštadienį, lapkričio 3 d., 8 val. vak. Jaunimo centre, Chicagoje. (Lietuvių foto archyvas)

APGAULI VIENYBĖS VIZIJA

(Atkelta iš 5 pusl.)

einąs aiškėn papiežiaus neklaidingumui, neigti tad neklaidingumo dogmą reikšia neigti smagenėjimo dėsni.

Iš tikro, apologetika originali ir pajėgianti užliauti lūpas kiekvienam netikėčiam biologui, nes smagenėjimo niekas neigti negali. O jo nemeigiant, reikia sutikti ir su papiežiaus neklaidingumu, kaip Bažnyčios smagenėjimo išraiška. Bet ar visa ši apologetika yra kuo nors pagrįsta? Papiežiaus neklaidingumas anaipol nėra Bažnyčios smagenėjimo išraiška — net ir dvasinė ar analoginė prasmė, nes jis nėra papiežiaus būsenai, pasiekta smagenėjimo vyksmu, o šventosios Dvasios malonė, teikiama atskirais atvejais. Tai tiesos laidas kai kuriems papiežiaus veiksmams, liečiantiems tikėjimą ar dorovę. Kokių tad būdų ši malonė galėtų atitikti "didįjį smagenėjimo dėsni"? Tarp šių dviejų dalykų nėra jokio panašumo. Todėl net ir pats Lubacas, pateikęs šį pavyzdį, priduria, esą visa tai padaro Teilhardo mokslą "mažiau suprantamą ir mažiau įtikinantį" (Lubac, 278). O kitoje vietoje Lubacas pastebi, kad Teilhardo "metodas neišliko ligi galo toks tikras ir kuklus", kaip jis pats buvo tikėjęs (Lubac, 264).

Užtat gana keistokai nuskamba teiginys, esą "patariausia Le phenomene humain vertė bene ir bus jo metodas" (Paškus I, 3, 101). Jau anksčiau citavome patį Teilhardą, sakantį, kad šio veikalo neprisiminti grynai gamtininkai, nei grynai metafizikai. Kodėl? Kaip tik dėl jo "nešvaraus" metodo, pradžioje teigiančio, esą šią knygą reikia skaityti "kaip grynai gamtamokslinį darbą" (Mensch, 1), kuriame bus "griežtai ir sąmoningai" vengiama "leisti į gilesnės būties sritį" (t. p.), o jau po 30 puslapių kalbant apie "visatos medžiagos vidinę pusę"

dėl tai turįs būti "išplėtimas biologinių mūsų perspektyvų ir daugiau nieko", tariant Teilhardo žodžiais (cit. Lubac, 231)? Manydamas plečias biologines perspektyvas, Teilhardas iš tikro peržengia šių perspektyvų ribas ir braidžioja jau filosofinėse bei teologinėse srityse, vis tvirtindamas: "Aš ne vieną akimirka nepaliekiau mokslinio stebėjimo lauko" (cit. Lubac, t. p.). Šį braidžiojimą "svetimuose laukuose" yra pastebėję net paprasti

FLORIDA KVIEČIA

Pats maloniausias laikotarpis saulėtąjį Floridą yra dabar: šiltas oras, viliojantis jūros vanduo ir balta paplūdimio smėlis. Kreipkitės į šiuos lietuviškus hotelius:

NORWYN APTS., 126 OCEAN DR.
MIAMI BEACH, FLA. 3319

arba
TOWN & SURF APTS.,
9024 Collins Ave.
Telefonas: 672-4903
Šiuo metu gaustie 60% nuolaidos

ROOSEVELT PICTURE FRAME COMPANY

Manufacturers

Rankomis išpauštyti paveikslų rėmai, pritaikinti paveikslams ir skelbimams, rėmai — metalu aplieti rėmai.
2400 So. Oakley Ave., Chicago
Tel. Virginia 7-7258 - 59

McKEY & POAGUE

Real Estate INSURANCE Management
Visų rūšių draudimai žemiausiomis kainomis. Mes atstovaujame geriausias kompanijas. Pasitikrinkite. Informacijai kreiptis į

EDWARD PAUKŠTIS
3145 W. 63rd St. — HEmlock 4-4300

PERSONAL SELF-PROTECTION

Apsaugokit save ir savo mylimuosius nuo kriminalinių užpuolimų su šiuo prečiškai pagamintu, aukštos kokybės neįtikėtinai asarinių dujų ginklu. Sauna apytinis kartus į sekundes. Tvirta metalo konstrukcija su patogiu saugiu gaiduku. Europiečių meistrų gaminti. Lengvai paspaudžiamas gaidukas. Nereikalingas federalinis šaunamųjų ginklų leidimas.
SEND \$19.95 ADD \$5.00 FOR ROUNDS & LEATHER HOLSTER

GUARDIAN, DEPT. DD, BOX A • LONG ISLAND CITY, N.Y. 11101

Teilhardo pašnekesių dalyviai. Prancūzų diplomato Kinijoje žmona Laure Dorget liudija, kaip Teilhardas sekmadieninių išvykų metu — jos Pekine buvo tarp diplomatų virtusios tradicija — susižavėjęs kalbėdavo apie "akmenų amžių ir žemės sluoksnių prigimtį, žengdamas milijonus metų atgal. Dažnai jis iš gamtos mokslų srities nuslysdavo į fantastiškiausias spekuliacijas" (Piller, 58). Ir štai, šis neįsivaizduojamas nuslydimas kaip tik ir sudaro visų Teilhardo raštų bei teorijų silpnybę. Jis nori kurti "sinčinį mokslą", nepastebėdamas, kad tai yra neįmanoma ir gal net nenorėdamas šios negalimybės pripažinti. Todėl praktiškai jis ir slydinėja nuo gamtos mokslų ir filosofijos, nuo filosofijos ir teologijos; nuo gamtos į antgamtę, iš plotinių tikrovės į "nuostabią sintezę", buvojančią, deja, tik jo vizijoje. Teilhardo pagrindinę klaidą gražiai suima G. Crespy, sakydamas: "Visos Teilhardo minties dviprasmybės kyla, mūsų pažiūra, iš plotinių sukeitimo. Teilhardas stengiasi leisti evoliucijai sakyti tai, ką gali pasakyti tik tikėjimas" (Crespy, 312).

(Bus daugiau)

LITOGRAFIJŲ IR SKULPTŪRŲ PARODA

Chicago miesto bibliotekos centriniuose rūmose, Michigan ir Randolph gatvių sankryžoje, lapkričio mėnesį vyks R. Hunt litografijų ir skulptūrų paroda.

ŽIEMOS EKSKURSIJA Į LIETUVĄ

Išvyksta 1973 m. gruodžio 21 dieną — grįžta 1974 m. sausio 4 dieną. 15 dienų

(Vilniuje 5, Kaune 1, Rygoje 5, Leningrade 2, ir Helsinkyje 2 d. d.)
IS BOSTONO IR NEW YORKO
Kaina tik \$696.00

Vykstantiems iš Chicago \$100.00 ir iš Clevelando \$74.00 daugiau.

Grupėje dalyvių skaičius ribotas — NESIVELUOKITE!

Smulkesnių žinių ir registracijos reikalų kreipkitės į:

TRANS-ATLANTIC TRAVEL SERVICE
333 West Broadway
South Boston, Mass. 02127
Telefonas. (617) 268-8764

Savininkė: Aldona Adomonienė

Kalėdinės Dovanos

Tik per Angliją, greičiau, pigiau, geriau.

Siūlome labai aukštos kokybės dovanų siuntinį, kuris bus naudingas kiekvienai šeimai Lietuvoje.

KALEDINIS 1973.

3 1/4 jardo puiki vilnonė angliška eilutei medžiaga, 3 jardi stora crimplene medžiaga moteriškam kostiumėliui, arba moteriškam paltui, vyriški nailoniniai marškiniai, arba bliuskutė, vyriškas arba moteriškas labai geros rūšies megztinis. 1 vilnonė gėlėta skarelė, 2 gėlėtos nailoninės skarelės, 2 p. vyriški arba moteriški vilnonių, arba nailoninių kojinių, 2 jardi crimplene medžiaga suknelei, arba 1 sv. vilnonių mezgimui siūlų, 1 sv. šokoladinių saldinių dėžė, 20 angliški cigarečių. Kaina su įskaiciuotu muitu ir visomis persiuntimo išlaidomis. \$140.00.

Maisto siuntinius sudarome sulyg pareikalavimų.

Tam, kas pageidauja pats sudaryti siuntinį, siūlome šiuos dalykus:

3 1/4 jardo labai gera angliška kostiuminė medžiaga	\$45.00
Stora su ornamentais crimplene medžiaga 1 jardas	\$ 6.00
Crimplene medžiaga, suknelėms, 1 jardas	\$ 5.50
Nailoninis kailis moteriškam paltui	\$33.00
Dirbtinis mink, moteriškam paltui	\$54.00
Vilnonė žieminiam paltui medžiaga	\$36.00
Vilnonė gėlėta skarelė	\$ 8.00
Komplektas moteriškų nailoninių apatinių	\$ 9.00
Perukai, įvairių spalvų	\$30.00
Nailoniniai marškiniai	\$ 9.00
Vilnoniai arba Acryleno nertiniai	\$19.00

Pirmame užsakymus: auto mašinų, motociklų, dviračių, televizijos aparatų, šaldytuvų ir kt. Persiunčiame pinigų dėl tokių prekių, kurias negalima iš čia pasiųsti.

Sudarome testamentus, administruojame nuosavybės, persiunčiame palikimus prekėmis arba pinigais į Lietuvą arba kitas šalis.

BALTIC STORES LTD.

(Z. JURAS)

421 Hackney Rd., London, E.2. England

Telef. 01739 8734

Viktoras Petravičius savo dailės kūrinių galerijoje, 7241 S. Claremont Ave., Chicagoje. Galeriją nuolat lanko ne vien čionykščiai meno mėgėjai, bet ir žymieji dailės darbu kolekcionieriai užsieniečiai. Šiomis dienomis, Viktoras Petravičius kūrė susidomėjus, galeriją apžiūrėjo pasaulinio garso solistė, Lenkijoje užaugusi lietuvaitė Teresė Zylis-Gara ir jos globalinių koncertų menedžeris prancūzas René N'ro. Solistė galerijoje nupirko labai vertingą V. Petravičiaus darbą — spalvotą grafiką. Kaip žinome, T. Zylis-Gara ir Chicago's Lyric operos šiemetiniame sezone dainavo pagrindinę partiją Massenet "Manon".

Kultūrinė kronika

Dokumentinė Vilniaus praeities paroda Chicagoje

Daugelis mūsų kultūrinių organizacijų, o taip pat lietuviškoji spauda, Vilniaus, kaip Gedimino sostinės, garbingą 650 metų sukaktį atžymėjo įvairiais minėjimais, leidiniais, rašiniais, kalbomis, akademijomis. Lietuvių filatelistų draugija "Lietuva" Chicagoje pasirinko kiek skirtingą minėjimo kelią: ji paruošė dokumentinę Vilniaus praeities parodą.

Parodos tikslas: parodyti mūsų sostinės istoriją, čia turimas kultūrinės vertybės, atvežtas iš Vilniaus ir vienu ar kitu būdu surištas su mūsų sostine. Parodoje yra keletas skyrių.

Pirmaus Vilniuje įvairiais laikotarpiais išleistas knygos. Bus parodyta retų leidinių, išleisti mūsų sostinėje dar prieš spaudos draudimo metus, o taip pat rusų okupacijos metais. Gausus Vilniuje leistos lietuviškos periodikos poskyris. Čia matome pirmąjį lietuvišką dienraštį — inž. Petro Vileišio leistas "Vilniaus Žinias", vilišką A. Smetonos "Lietuvos Aida", "Vairą", "Viltį", J. Tumo "Laisvąją Lietuvą" ir daugybę kitų leidinių. Nepamiršta ir seiniškė spauda: išstatyti seiniškio "Vadovo", komplektai, prieškarinio meto leidiniai — knygos. Platus lietuvių spaudos, leistos lenkų okupacijos metais, poskyris. Labai įdomūs originalūs atsišaukimai į Vilniaus gyventojus, išleisti I pasaulinio karo metu.

Numizmatikos skyriuje pateikta apie 500 originalių Didž. Lietuvos Kunigaikštijos ir kitų kaimyninių kraštų (Kryžiuočių, Lenkijos, Livonijos, Totorių ordu ir kt.) monetų. Seniausios monetiniai radiniai Lietuvoje: Romos imperijos monetos iš II a. po Kr. laikų. Yra ir visi nepriklausomos Lietuvos pinigai.

Medalistikos skyriuje randame apie 1000 eksponatų: Lietuvos ir lietuvių tėvynėje ir svetur išleistus medalius, ordinus, įvairių organizacijų metalinius, emalinius ir kitokius ženklus. Vienas įdomiausių eksponatų: 1972 m. "Virtuti militari" (karinių nuopelnų kryžius su Lietuvos vytimi, 1863 m. sukilėlių karininko diržo sagtis su Lietuvos vytimi ir Lenkijos ereliu, 1864 metų Mūraviojo medalis "Už Lenkijos—Lietuvos sukilimo numalšinimą", Želigovskio "Vidurinės Lietuvos" ženklai ir kt. Labai turtingas Amerikos lietuvių medalistikos skyrius.

Autografų skyriuje matome visos eilės žymiųjų Lietuvos žmonių, jų tarpe Lietuvos nepriklaus-

omybės akto signatarų, laiškų, vokų. Filatelijos skyriuje — įvairiomis progomis Vilniuje išleisti pašto ženklai su jų įvairiausiais antspaudais bei atminimais, atvirukai, vokai.

Be to, yra daugybė ir kitų Vilniuje išleistų ar Vilnių liečiančių leidinių. Vilniaus bylos dokumentinė medžiaga svetimomis kalbomis. Visiems, be abejo, imponuoja turtingas senųjų Lietuvos žemėlapių rinkinys. Žinoma, yra daugybė ir kitų įvairumų.

Parodai eksponatus iš savo rinkinių paskolino: red. Bronius Kviklys; dail. K. Varnelis, G. Siutienė, J. Kreivėnas, L. Kairys, visa eilė kitų daugiau ar mažiau žinomų rinkėjų.

Graziai atspausdintas ir parodos metu platinamas specialus 48 puslapių leidinys, kuriame pateikta daugybė dokumentinės medžiagos, nuotraukų, gerų rašinių Vilniaus temomis. Pagaminimas specialus sukaustuvinis Vilniaus antspaudas, išleisti Vilniaus ženkleliai, kelių rūšių specialūs Vilniaus vokai.

Paroda atidaryta šiandien, lapkričio 3 d., šeštadienį, 10 val. ryto, Jaunimo centro apatinėje salėje. Šiandien ji atdara ligi 10 val. vak. Rytų, sekmadienį — nuo 9 val. ryto ligi 7 val. vak.

Sukaktuvinę Vilniaus parodą sutiko atidaryti buvęs paskutinis (1941-1944 metų) Vilniaus miesto burmistras plk. Karolis Dabulevičius ir Lietuvos generalinė konsulė J. Daužvardienė. Įėjimas visiems laisvas ir nemokamas. Rengėjai kviečia visuomenę, ypač jaunimą, parodą aplankyti ir tuo geriau pažinti Vilniaus praeitį. (bk)

AKTYVUS ISTORIKAS

Istorikas kun. Rapolas Krauskas daug pasidarbavo, talkindamas ruošti istorinius straipsnius Liet. enciklopedijai, o dabar yra aktyvus Liet. kat. mokslo akademijos istorikų sekcijoje, talkina, ruošiant naujus akademijos leidinius, renka istorinę archyvinę medžiagą. Lapkričio 1 d. suėjo jam 60 m. amžiaus. Gimęs 1913 m. Džungų kaime, Ukmergės apskr. Bažnytinę istoriją studijavo Gregorianumo universitete.

MENO GALERIJOS GATVĖSE

Rosary kolegijoje lapkr. 15 d. 1 v. p.p. bus paskaita apie meniškausius lauko sienose nuta-pytus paveikslus, freskas. Tema pavadinta: Naujosios gatvių galerijos. Paskaita bus iliustruota skaidrėmis.

Lietuvių dailininkų paroda amerikiečių galerijoje Chicagoje

Bendru sutarimu amerikiečių The John H. Vanderpoel Memorial Art Assn ir The Lithuanian Women's Art Assn. rengia lietuvių dailininkų parodą Beverly Art Center galerijos patalpose, 2153 West 111th Street. Parodos atidarymas lapkričio 4 d. nuo 1 val. iki 4 val. popiet. Ši paroda galerijoje vyks iki lapkričio 29 d. Ją galima lankyti antradieniais, ketvirtadieniais ir sekmadieniais nuo 1 iki 4 val. popiet.

Parodoje dalyvauja 18 mūsų dailininkų: Dalia Aleknieienė (grafika), Vanda Aleknieienė (tapyba), Vanda Balukienė (tapyba), Raminta Baukytė (audiniai), Aleksandra Bodner (tapyba), Dalia Ancevičienė (tapyba), Regina Jautokaitė (monotipai), Janina Kinkienė (audiniai), Irena Mitkutė (grafika), Janina Marks (lino rašiniai ir kilimai), Sesuo Mercedes (tapyba), Ada Sutkuvienė (akvarelė), Zita Sodeikienė (tapyba), Vida Stankienė (tapyba), Giedrė Žumbakienė (emalio tapyba), Aldona Valienė (litografija).

Sportininkų išvyka kavinėje

Siemetinė mūsų sportininkų išvyka Europon bus penktadienį vakaronės pagrindinė tema kita savaitę, lapkričio 9 d. 8 val. 30 min. vak. Jaunimo centro kavinėje, Chicagoje. Diskusijas ir pokalbį modernios Kęstutis Girnius. Viskas bus pajaurinta skaidrėmis. Vakaronės pagrindiniai pokalbininkai: Baris, Lauraitis, Modestas ir J. Šoliūnas.

SANDBURGO PARODA

Amerikiečių - skandinavų fundacija nuo lapkr. 15 iki gruodžio 15 d. Chicago's centriniuose bibliotekos rūmuose praveš Carl Sandburgo parodą.

Vilniaus jubiliejus

(Atkelta iš 2 pusl.)

Kietilinskos kasinėjimų metu rytinėje kalno dalyje, po mūrinių rūmų griuvėnėmis, susidurta su trimis sluoksniais XI-XIII a. medinių pastatų. Trobesiai yra buvę kvadratiniai, 3 x 3 m dydžio, statyti iš gulsčių rąstų, grindys buvo pluktos iš molio, patalpos kampe būta krosnių, plūktų iš molio ir statytų iš akmenų. Tokių mažų medinių trobesių liekanų apinkama ir kitose XI-XIV a. Lietuvos medinėse pilvėse ar jų priepilvėse.

Didelės svarbos dalyku laikytinas atradimas XIII a. medinės pilies liekanų. Labai galimas daiktas, kad Gedimino pilies kalne yra buvusi medinė Mindaugo pilis. Tuo metu pilį iš pietų ir vakarų pusių supo Vilnia, kuri ties dabartiniais Lietuvos Mokslo Akademijos rūmais (anksčiau T. Vrublevskio biblioteka) išsilojo į Nerį. Apie 1300 metus pilis dar labiau stiprinama. Gedimino pilies kalną nuo gretimųjų kalvų (Plikojo kalno, Trijų Kry-

žių kalno) skyrė gilūs griovys. Tai mažiau apsaugotai vietai nepakoko rytinėje kalno dalyje supilto pylimo, todėl, bestiprinant pilį, tuo slėniu nukreipta Vilnios vaga. Tada Gedimino pilies kalną ir Zemutinę pilį iš trijų pusių supo dvi Vilnios šakos, o iš šiaurės pusės — Neris. Spėjama, kad dar Gedimino laikais ar bent tuo jo mirties buvusio rytinio pylimo vietoje pastatyti mūriniai Aukštutinės pilies rūmai. Pirmasis aukštas (pusrūtis) buvo skirtas ūkiniams reikams, antrajame aukšte įrengta didžiulė puošni reprezentacinė salė, o trečiajame aukšte, manoma, yra buvusios gyvenamosios patalpos. Daroma prielaida, kad tuo pačiu metu Aukštutinė pilis galėjo būti sustiprinta (bent iš dalies) mūrinėmis sienomis ir trimis bokštais (Vilniaus miesto istorija, Vilnius, 1963, p. 37-38, A. Tautavičiaus straipsnis). Ligi šiol vyravo nuomonė, kad Aukštutinės pilies mūrinės sienos ir bent trys bokštai buvę pastatyti Vytauto pačiame XIV a. gale ar po 1409 m. gaisro. Vėliau Aukštutinė pilis būdavo perstatoma ir nuolat taisoma. Iki šių dienų tešliko gyvenamųjų rūmų griuvėsiai, vakarinis bokštas, kuriame dabar įrengtas pi-

lies muziejus, įvažiujamųjų varnų ir du bokštai nugriuvo kartu su nuslinkusiu kalno slaitu XVII-XVIII a.

(Bus daugiau)

SIUNTINIAI Į LIETUVĄ

1. MOSŲ BENDROVE veikia nuo 1947 metų. Kiekvienais metais mes persiunčiame į Lietuvą greit ir saugiai transportuojant siuntinius.
2. MOSŲ BENDROVEJE ir jos skyriuose Jūs visuomet rasite didelį pasirinkimą prekių kurios labai vertinamos Lietuvoje.
3. TAIP PAT PRITAMAME užsakymus AUTOMOBILIAMS (Ziguli, Moskv, Zapo ožec), motociklams, šaldytuvams ir kitoms reikalingoms kaimams.
4. JEIGU JOS NORITE PAKVIESTI į Lietuvos armijos mes parūpiname reikalingus dokumentus.

CENTRAL PARCEL SERVICE, INC.

220 SOUTH STATE ST. CHICAGO, ILL. 60604
TEL. WA 2-9354

ir mūsų skyrius:

2618 WEST 63rd ST., CHICAGO, ILL. 60629
TEL. WA 5-2466

DVIEJOSE PATOGIOSE VIETOSE

FRANK'S TV and RADIO, INC.

1240 SO. HALSTED STREET TEL. CA 5-7252
DIDELIS PASTIRINKIMAS ĮVAIRIAUSIŲ TELEVIJOS, RADIO IR STEREO APARATŲ PARDAVIMAS IR TAISYMAS.
SPALVOTOS TELEVIJOS APARATAI

PETKUS MARQUETTE FUNERAL HOME

— TEVAS IR SŪNUS —

TRYNS MODERNIŠKOS KOPLYČIOS

2533 West 71st Street Tel. 476 - 2345
1410 S. 50th Ave., Cicero Townhall 3-2108-09

AIKŠTE AUTOMOBILIAMS STATYTI

Laidotuvių Direktorai
MAŽEIK & EVANS
6845 SO. WESTERN AVE.
TRYNS MODERNIŠKOS
AIR-CONDITIONED KOPLYČIOS
MAKROKAS VIETA
REpublic 7-8600 REpublic 7-8691

E U D E I K I S
DOVYDAS P. GAIDAS — GERALDAS F. DAIMID
Laidotuvių Direktorai
Tryns Moderniškos Koplųčios
4330 South California Avenue
Telefonai: LA 3-0440 ir LA 3-9852
4805 07 South Hermitage Avenue
Telefonas YArds 7-1741-7

LAI DOTUVIŲ DIREKTORIAI
Lietuvių Laidotuvių Direktorijų Asociacijos Nariai

ANTANAS M. PHILLIPS
3307 S. LITUANICA AVE. Tel. YArds 7-3401

STEPONAS C. LACK (LACKAWICZ) IR SŪNUS
2314 W. 23rd PLACE Tel. Virginia 7-6672
2424 W. 69th STREET Tel. REpublic 7-1213
11028 Southwest Highway, Palos Hills, ILL. Tel. 974-4410

PETRAS BIELIONAS
4348 S. CALIFORNIA AVE. Tel. LAfayette 3-3572

POVILAS J. RIDIKAS
3354 S. HALSTED STREET Tel. YArds 7-1911

JURGIS F. RUDMIN
3319 S. LITUANICA AVE. Tel. YArds 7-1138-39

VASAITIS — BUTKUS
1446 S. 50th AVE., CICERO, ILL. Tel. OLympic 2-1003

Nuo 1914 Metų

MIDLAND SAVINGS

AND LOAN ASS'N.
4040 ARCHER AVENUE
CHICAGO, ILL. 60632
PHONE 234-4470

5 1/4 %
All accounts compounded daily — Passbook Savings paid quarterly.

7 1/2 %
4 Years Savings Certificate (Minimum \$5,000)

SPYGLIAI IR ROYGLIAI

REDAGUOJA DR. S. ALIČNAS

DIDYSIS GANDAS

Poetas Antanas Gustaitis išgąsdino pusę pasaulio, daugiau negu kokie ten karai arabų su žydais arba arba šiaip mirtingam žmogui pranešimas, kad jis bus pasiūlytas į valdybą, išleisdamas knygą „Saulės šermėnys“. Išvaizduokite, kad saulės nebėra, visa amžina naktis ir, taip sakant, miegi visą laiką kaip kokia Amerikos liet. studentų sąjunga, nė nekarnikdamas. Taip sakant amžina naktis labai jau atšaldytą dorą žmogų.

Prakalba buvo įdomi ir trenkanti ir net nuosavą pačią, kaip kokas palivotas šaldytuvais, anot poeto Gustaitio. Žodžiu, saulės šermėnys nėra jau taip labai linksmas reikalas, gali išgąsdinti, anot mūsų gerbiamo daktaro, ir tikrai jausmais balansuotą žmogų. Tačiau A. Gustaitis „Saulės šermėnys“ turi kiek ir linksmesnių žmogus jaučiasi gana patogiai lyg karštą dieną paguldęs koplyčioj su erkandien. Taip sakant, saulės kojas pakratė, o jai skirtuose nekrologiniuose puslapiuose dar gana apstu ir šilumos.

Va, juk tiesiog saulę nuo dangaus galėjo nuverstti kautynės dėl bendrabarbiavimo su kraštu o čia mūsų poetas tose šermėnyse tą ginčą atnaujina, kad net šiluma be saulės nugarą kaitina, ir tenka Marshal'fiede pirktus marškinius nusivilkti. Taigi doras žmogelis, čia, Chicagoje, ir kur nors kitur tremtį kentęs, susitinka kokį savo giminaitį iš tėvynės ir pradeda kalbėti. Gaunasi pokalbis gana patriotinis ir reikšmingas:

Kalba broliai, kalba sesė,
Kalba ne tą patį:
Viens Vorkutoj vargą tęsė,
Kits — Las Vegas matė.

Na, ir toliau kokių baisių nesėkmių broliš čikagiešis tremtinys kitam broliui prisipažįja:

— Atminimą atgaivinęs,
Brolis broliui sako,
Kaip viens verkė be tėvynės,
Kits — be tabako.
Viens skundžias: rentė trobą.

Kai ten purga užė,
Kits — jog širdį graužia boba.
O degtinė gūžį.

Viens — kad žemė ten sustirus.

Karčios tundry uogos,
O kitam — Nevados tyruos
Visos mergos nuogos.
Žodžiu, toks dialogas rodo, kad nors ir saulės šermėnyse nėra taip labai šalta. Iš kitos pusės, poetas prisipažįja, kad saulė nėra jau taip visai mirusi, toliai negyva, kaip kokių suva-

žavimų rezoliucijos, o tai tik gandai. Ir todėl poetas, užrašydamas Spyglių redaktoriui šermėnys, žinią patikslino šiais žodžiais:

Neliūdėkit, kad saulė mums numirė:
Tik poetams pagąsdint rašiau,
O mes žinom ir gatvė, ir numerį.
Kur, net mirus mėnuliu, gražiau.

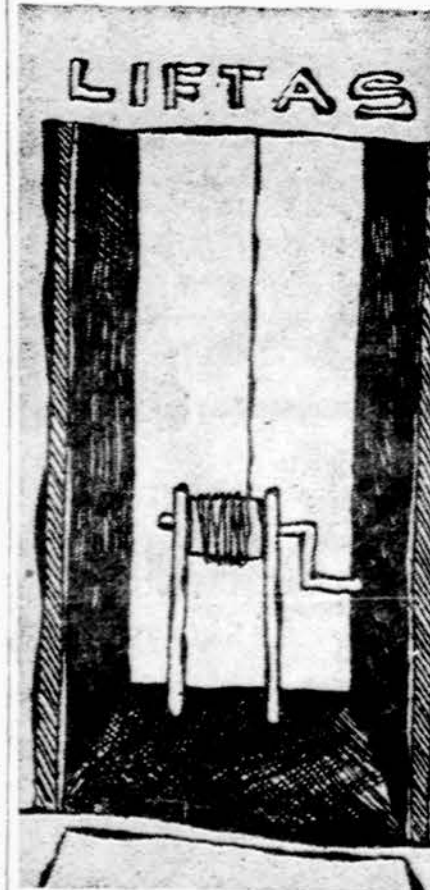
Kur širdims žvaigždžių spindulių veriasi
Juodos akys alstrų kvaituli,
Ir vidunaktį, tartumei mariose.
Jų budėgnė skęsti ir tyli.

Kur atgimusi Egė dukraitėse,
Drebulė virpa vyno svaigiu,
Ir ranka, tarsi žilvinas, raitosi.
Prie šilkuos užkerėtų sagų.

Didvyris, kokie aprašomi Saulės šermėnyse.

Taigi, džiaugiamės galį atšaukti konkrečiais faktais, kad saulė nemirė, kad ji tebešildo, o jei kam tos šilumos mažai, tai siūlome vykti į kokį nors Balfo seimą arba šiaip kokį suvažiavimą, kur jei ir nesimūša, tai skaudumi pavaišina. Žodžiu, džiaukimės, kad tai buvo gan-

Toks tarybinis liftas buvo pavaizduotas Vilniaus „Šluotoje“.

das, kad saulė tebėra ir šildo, kaip prancūziškas konjakėlis, kurį vargšas tremtinys kur New Yorke ar kitoj tremtinystėj, ikra užkandamas šinkuoja. O jei-gu kas vis tiek netikėtų ir manytų, kad tikrai saulė mirė, tiems siūlome įsigyti tą nekrologinę knygą „Saulės šermėnys“, tai tikrai pajus šilumą ne tik nuo poezijos, bet ir nuo įvairių Vizgirdos pieštų saulių. Džiaugdamiesi, galėdami atšaukti gaudą, kad saulė nemirė, baigiam šį gaudą atšaukimą gana optimistiškais poeto žodžiais:

Nereik tau karsto, kodylių, morų.
Neslegia žemių žali kalnai.
Gyvuoji noru, kvėpuoji oru
Ir lovoj garbė nusipelnai.

P. K.

SVEIKATOS ŠALTINIS

Kiekvienas žmogus gali būti šokėjas. Kad šokėjas turi būti jaunas ir plonas, yra tik pasaka. Šokis priklauso kiekvienam žmogui — storam, plonam, jaunam, senam, vyrui, moteriai, vaikui... Visa širdimi patariu visiems šokti. Esu įsitikinusi, kad žmogus būtų sveikesnis ir daug laimingesnis, jei jis šoktų.

Vida Galėnaitė

MUZ. MARJOSIAUS NORAS

Manau, kad mano sekantis atvaizdavimas bus Padėkos dienos savaitgalį — lapkričio gale. Su mielu noru galėsiu kalakutą valgyti Chicagoje“.

SPAUDOS APŽIŪRINĖJIMAS

— *Retkšminga, charakteristika.* Chicago Jaunimo centro biuletenyje, jaunimo skyriuje aptariamieji organizacijų nariai:

— „Skautas — atsistojęs pradeda žengti kairiaja koja ir niekada nepameta ritmo, nes galvoje visada skamba daina „Atgimė Tėvynė“. O jei grįždamas iš sveigos namo paklystų Marquette parke, yra pasiruošęs kiekvienai nelaimėi: su savim nuolat nešasi virvę, finką, tvarsčius, kompasą ir užtenkamai maisto vienai dienai.

— Ateitininkas — tvarkingai apsirengęs jaunuolis, aplink kaklą pasikabinęs kryžiuoką. Kišenėje laiko pašventinto vandens buteliuką apsigintį nuo piktųjų dvasių ir įvairiausių didmiesčio pagundų.

— Neo-Lituanas — prisiklausęs savo orkestro, eidamas gatvę, niūniuoja „Kokiais keliais bekeliuosi“. Išeidamas iš namų, tik peržengęs slenkstį, jau dedasi korporacijos kepurę.“

— Tėvas ir sūnus. „Kalbant apie pačią jauniausią kartą, šeštadienio rytais dažnai matome mašinoje važiuojantį nušvitusių tėvą ir susiraukusį jaunuolį. Aišku — važiuojama į lituanistinę mokyklą.“

— *Praktiškas turist.* „Te-

KALBOS KLAUSIMAI, ATSAKYMAI, ABEJONĖS

(Iš Mokytojų studijų savaitės laikraščio, redaguoto Rima Černiaus)

Pr. Skardžius: Atkreiptinas dėmesys į vienuolika. Galininke nerašoma nosinė. Gal čia seniau buvo dviskaita.

Klausytojo abejonė: Kaip gali būti dviskaita, jei čia jau daugiau kaip du?

Klausimas: Ar bobulė ir motulė seni lietuviški žodžiai?

Nežinovo atsakymas: Žinoma, juk nei bobulė, nei motulė nėra jau taip jaunos, tai ir žodžiai turi būti seni.

Prof. Skardžiaus atsakymas: Kai K. Būga „Pragiedrulių“ recenziją išvijo, ir boba grįžo lietuvių kalbon. Mano patarimas: „Palikime bobą ramybėje“.

Klausimas: Kaip tikrai rašyti — Duonelaitis ar Donelaitis? Prof. Skardžiaus atsakymas: Aug Janulaitis neturėjo kalbinių jausmų, bet jis užuodė, kad turi būti Donelaitis, o ne Duonelaitis. Donelaitis vardas nieko neturi bendro su duona.

Urvinio žmogaus aukštas išsilavinimas

Iš profesorius Skardžiaus pasiskaito sužinojome, kad „Urviname žmogui“ Jablonskis rašė šiep, teip, o tik vėliau šiaip, taip. Redakcijos nuomone, jei urvinis žmogus jau rašė šiep, teip, tai jau labai didelė pažanga.

Norintiems pavardės atlietvinti

Pagal dr. Puziną pačios gražiausios lietuvių pavardės yra

Jungtuvės ir dovanos anapus geležinės uždangos

Paskaitininkas Mokytojų studijų savaitėje. Piešė Rima Pauliukonytė

Pilvelis, Kaušpėda. Mėšlius, Kiaulis, Pelėda, Išverstakis ir kitos. Jas profesorius rekomenduoja pasirinkti tiems, kurie norėtų savo pavardę atlietvinti.

Lietuvoje buvo įpratę vartoti posakių: priešakinis mokslas net priešakinė moteris. Dabar jau tie išsireiškimai nustumiami į užpakalį ir nebevartojami.

Pr. Skardžius

KOLONISTAI IR PLYTOS

Kaune esama aukštų pastatų. Kartą iš tų aukštųjų nukrito plyta. Pataikė į praeinančią žmogų ir jį užmušė. Subėgo žmonės ir pamatė, kad tai buvo rusas. Viena moterėlė ir prabilo:

— Taigi, tu rusų jau tiek pri-
vežė, kad nebėra kur nei plyta
nukristi...

LAIKAS IR MOTERYS

Akiniai

Pietų metu pas bendrą pažįstamą susitinka seniai besimačiusios draugės.

— O, tu nešioji akinius! — džiaugsmingai susunka viena žinai, tai labai gerai! Jie užmas kuoja raukšles apie akis.

— Ką tu! Priešingai. Pro akinius aš puikiai matau tavo raukšles, — atšauka kita.

Ruošia

— Kodėl tu šiandien taip blogai nusiteikęs?

— Paskambino mano buvusios žmonos vyras ir iškonevėk mane, kad ji bloga šeimininkė.

APIE ASILĄ

Sužadėtinės ejo pro sužadėtinės namus ir nešėsi doklą šieno. Taip jau pasitaikė, kad sužadėtinė stovėjo ant slenkstio. Vaikinas stabtelėjo, nuleido nuo pečių naštą ir išdžižiai tarė:

— Visas pūdas!
Mergina nusijuokė:
— Radai kuo girtis! Mūsų asilas dvigubai daugiau panašes.

BLOGAS PAVYZDYS

Mama dukrai:
— Nerūkyk ir negerk, nes duodi blogą pavyzdį savo tėvui.

Šitai komunistinė „Šluota“ vaizduoja darbus laukuose, kur be linksmų degalų nevažiuoja nei arkliai, nei traktoriai.

ANT. GUSTAITIS

PASIGLOSTYMO PALAIMA

Glosto motina verkiantį vaiką,
Vyras žmoną, poetai lapus —
Ir sužinom, kad glostyti sveika:
Sumažėja mūs kančios perpus.

Plikės glostymai jaunina senį,
Atsignaužia šykštulio delnai,
Atsidaro beglostant kišenė,
Išsipildo troškimai pilnai.

Kriuksi kiaulė, paglostyta pono,
Gūžias vištos, tarnaitė svirne,
Lyg statinė pavirtus ant šono,
Meldžias uošvė: Paglostyk mane.

Ir mes glostome lopą ir skylę,
Šunio uodegą, kailį kačių
Ir su laurais už stalo pakilę,
Jaučio galvą ant savo pečių...

ŠVARAUS ORO PROBLEMA

Torontiško dienraščio Daily Star kolumnistas Gary Lautens jautusis tuštuma, bet vėliau — atpleškino triuškinančio pobūdžio žinią, kad Ontario provincijos premjeras Bill Davis planuoja kažką baisaus su mūsų šiuo vadintu „užterštu oru“. Tas premjero darbas ir užsimojimas būsiąs pavadintas trimis žodžiais — „Operation Fresh Air“.

Ir toji „operation“ — kainuosianti 3 bil. dolerių. Vadinas, trys žodžiai ir 3 milijonai. Bill Davis planuoja švaraus oro ruožą nuo Toronto, pro Hamiltoną, į Cobourą. Premjeras tikėjis gimdytę pagimdyti tokį „breathing space“ švaraus kvėpavimo plotą.

Kanadičiai gana gerai žina, kuo tai kvepia šitoks premjero Davis užsimojimas priversti kvėpuoti grynu oru, nepratusiems prie tokio oro. — Aš manyčiau, kad nebūtų aip blogai, — Gary aiškina, — neturėtumėt pasiduoti panikai. Priprastumėt taip, kaip prie visko priprantama. Jeigu, sakysime, jūs einate į savo paties kambarį arba — į netoliese esantį

Paruošė pr. al.

Sporto pritaikymas praktikoje

MINTYS PRAKALBOMS PAGERINTI

— Modernaus žmogaus noras yra, kad jis mokėtų 1912 m. mokėsi, 1928 m. dividendus ir, 1932 m. kainas, gaudamas 1973 m. uždarbį.

— Poetas buvo bespalvis kaip ir oras, tik mažiau reikalingas.

— Skriausk savo artimą, kad priešai bijotų.

— Kuo brangesni pakinktai, tuo lengvesnis vežimas.

— Neapikanta — privati juodos šviesos elektrinė.

— Žmogui niekad negana, kai ji glostome.

— Jei svetimą galvą gyvensi, jo!

— Pūsti į viršininko dūdą gali ir ne muzikantas.

— Kai kurie žmonės taip nori gyventi, kad užmiršta kaip gyventi.

— Jeigu nori užmiršti bėdas, nešioj kojas spaudžiančius batus.

— Takto reikia ne tik muzikoje.

— Į galvą atėjo mintis, bet, nieko neradusi, vėl išėjo.

— Moters liežuvis yra laiptai, kuriais į namus ateina nelaimė.

— Kritikas apsirėdavo tik ne daugiau kaip dvyliką kartų per metus, jei rašė į mėnesinį žurnalą.

Į KLAUSIMĄ KLAUSIMAS

Australė į jai besipersančio naujojo australo užklausa, ar ji mokanti virti:

— O ar tu, darling, moki skalbti?

ATLYGINIMAS IR EILUTĖS

— Kodėl tau daugiau moka už eilutę? — klausia jaunesnis rašytojas vyresnį.

— Ogi todėl, kad aš rašau ir tarp eilučių. — atsakė šis.

